

ez a két kötet megjelent, a bosnyákországi archaeologia polgárjogot nyert az európai irodalomban. Az első német nyelvű kiadvány után megjelent a második Ballittól, a római utakról Boszniában, mely ép oly sikerre és elismerésre talált, mint az évkönyv.

Ly előzmények nyomán szerencsés gondolat volt az európai szaktudomány néhány képviselőjét meghívni Szerajevóba, egyrészt azért, hogy közvetlenül megismerkedjenek a nyolcz év óta felgyűlt tudományos anyaggal, más részt, hogy véleményt mondjanak a kormány által eléjük állított fontos szakkérdésekről. Ezen a tanácskozási munkában 15 szakértő vett részt: egy Svédországból, három német, két svájci, egy angol, négy bécsi egy magyar és három francia. A gyűlés augusztus 15-ikétől 21-ikéig tartott és a kik részt vettek benne, nemcsak testületileg és hivatalosan, de egyenként és függetlenül kijelentették, hogy a mit Boszniában láttak és tanultak, minden várakozásukat fölmulta. Viszont annyi tekintélyes szakértő megjelenése a boszniai fővárosban a bennszülöttek szemében is fokozta a tudományos törekvéseknek melegebb méltánylását és a múzeum derék tisztikarára nézve is termékenyítő hatással volt. Főlösképen említeni, hogy a kormány a legmesszebbre terjedő előzékenységgel mozdította elé a tudós vendégek tanulmányait és előzékeny gondoskodásával mindenképp kedvesítette az ottléteiket úgy, hogy a kelet sajtószerű varázsa egyesült a művelt nyugotelőkelő kényelmével, sőt a lehető kényelem akkor is megvolt, a mikor a tudós társaság két napig a merőben vad glasináci fensikön időzött.

A kormány által a tanácskozásra bocsátott kérdések sorozatából csak kettő került nyilvános üléseken megvitatásra: egyik a glasináci fensik illir temetőjéét illette, a másik Butmir páratlan gazdag kőkori maradványaira vonatkozott.

Alig egy éve múlt, hogy Szerajevótól 13 kilométernyire egy gazdasági gyakorlat intézet alapításánál Butmiron egy lapos emelkedésen véletlenül régiségekre akadtak. Mikor a miniszter ennek hírére vette, azonnal elrendelte az épületek áthelyezését és a lapos domb átkutatását. Az ásásokat Radimsky szakértő vezetésére bízta. A lelőhely óriási kiterjedésű kőkori telepnek bizonyult, melynek eddig csak mintegy negyedrészt ásták föl és a huszonezretet már is felülmúlja a kulturális rétegből összegyűjtött kö, csont és agyag régiségeknek darabszáma.

A bámulatos gazdag lelőhely, melynek Európában alig maradt fenn párja, a tanácskozási napirendjén az első pont lévén, minden szakértő égett a vágytól, hogy láthassa. Azért is alig hogy augusztus 15-ikén a nemzetközi szaktanácskozási ünnepélyesen megnyílt, azonnal Butmirra ment az egész társaság, hogy megismerjék a lelőhelyen folyó ásást és saját tapasztalásaik alapján vitathassák meg azt a kérdést, hogy mikép létesülhetett itt a kőkori ez a páratlan gazdag lerakódás. A helyszínén a munka folyamában volt. Szabályos négyzetes emeltek ki a felső humust s az alatta mintegy másfél méternyi vastagságban elterülő őskori kultúrteget, melyből a kő, csont és cserép tárgyakat ezer számba gyűjtötték a munkások a gödör szélén álló ládába.

A tudósok mohó érdeklődéssel siettek a helyszínre és élénk eszmecserében az egész délután az érdekes ponton töltötték. Az emlékezetes gyűléseket műkedvelő fényképezők különböző pillanat-felvételekben örökítették meg. A legsikerültebb képek egyikét mi is bemutatjuk. A társaságnak csak egy részét látjuk, de bizonyára azt, mely olvasóinkat leginkább érdekelheti;

mert rajta vannak mindazok, a kiknek a boszniai archeologia dolgában legtöbb érdemük van. Ott áll a gödörtől néhány lépésnyire Kállay miniszter, a mint neje társaságában a tanácskozási elnökövel, Virchow tanárral, a butmiri kérdést tárgyalja. Szomszédságukban a gödör szélén velük szemben áll Hörmann osztálytanácsos, a szerajevói múzeum igazgatója és a tanácskozási főrendezője. A ki a bal-felől csoportban a gödör felé lehajolva magyarul és jobbjában tartott lécezel szavait: a butmiri ásások vezetője, Radimsky bányagazdát, és a ki a háttérből a gödör felé közeleg, Hoernes Mór, a boszniai régiségek irodalmának főszóla. A gödörben levők közül csak a deszkán járó Bemdorf bécsi tanárnak látjuk az arcát; a többiek, Munroe, Pigorini, Montelins, Heierli és Szombathy mind a gödör sarkába állanak és figyelemmel kísérik Radimsky szavait és a sarokban dolgozó bosnyák munkás működését. A mit az archeologusok nemzetközi társasága a délutáni forrásig óráiban itt szemlélte, bőséges anyagot adott nekik arra a félnapig tartó élénk vitára, mely a következő napon a szerajevói kormányépület tanácskozó termében folyt.

A 'butmiri kérdés'-ben nem tudtak közmegegyezésre jutni; de egyhangú volt a véleményük, a mikor ugyanazon augusztus 15-ikén Kállaynak, a ki Boszniában az összes ásások, kutatások és az egész archaeologiai mozgalomnak megindítója volt, az európai tudomány nevében köszönetet mondott.

H. J.

BOSNYÁK KÉPEK.

Az okkupált tartományok évenként legalább egyszer szöba jönnek Magyarországon is, és pedig akkor, a mikor Kállay Béni közös pénzügyminiszter a delegációknak betérjesztí jelenését egy évi sáfárkodásáról. Ez a jelentés mindig öröndetes eredményekről szól, bizonyoságot tevéen arról a meglepő sikerről, a melylyel a nagy tehetségű magyar kormányférfi rendkívüli nehéz állásában működik. Nemcsak Ausztriában és Magyarországon, hanem a külföldön is mindenütt nagyon méltányolják a magyar miniszter munkásságát. Czikkeket olvasunk róla a legtekintélyesebb német, francia, angol lapokban és folyóiratokban. Legutóbb pedig élszöbéli nyilatkozatokat is hallottunk, a melyekkel a Szerajevóban az idén augusztusban tartott praehistorikus kongresszuson összegyűlt nagy nevű tudósok adóztak nagy elismeréssel a bosnyák kormányzat tevékenységének.

Nekünk magyaroknak különösebben kell érdeklődnünk e tartományok iránt, mert a keleten igen fontos érdekeink forognak koezük. Magyarországa a nemes hivatás, hogy a kultura közvetítője legyen nyugot Európa és a balkánfélszigeti országok között; ennek a hivatásának a teljesítése egyszersmind jövőjének egyik záloga, mert politikai és gazdasági jelentőségünk jórészt a szerint fog alakulni, hogy minő állást tudunk foglalni a Száván és a Dunán alul. Már régi királyaink fölismerék a magyar államnak kelet felé gravitáló hatását, és ennek megfelelőleg fölvirágzásának minden idején fontos szerepet írt Magyarországa a keleti politikában. S vaj-

Bosznia csak most jön először közelebbi intkezésbe hazánkkal? Megadja erre a kérdésre a választ királyaink czíme, a melyben benne van ez is: *Ráma királyja*, a mely czímet Vak Béla király vette föl először. Bosznia azonban már a XI. században magyar befolyás alá került s ez meg sem szűnt a mohácsi vészig. Királyaink mindig nagy gondot fordítottak Boszniára, mert ott látták Magyarországa balkán-

félszigeti állásának sarokpontját. Boszniában és Hercegovinában lépten-nyomon találkoznak magyar emlékekkel; magyar hősök vére bőven áztatta ezt a földet, és Jajca ormain magyar lobogó lengett még két évvel a mohácsi csata után is! Halomföle (Hercegovina), Ozora (Uzsora), Söföle (Dolnja-Tuzlána sóban gazdag vidéke), Macsó (a Száva és Drina összeterkolásánál) mind olyan nevek, a melyek szorosban összeforrottak a magyar dicsőséggel. Az országot királyaink bánjai kormányozták, sőt még az u. n. bosnyák nemzeti királyság sem állott függetlenül Magyarországtól. És a bosnyák népregek, hősöktemények tele vannak magyar vonatkozásokkal.

Hazánkfiak közül még kevesen látogatják ez érdekes s bennünket oly közelről érdeklő tartományokat. Pedig a Boszniában és Hercegovinában való utazás minden tekintetben könnyű és biztos, csak úgy, mint Nyugat-Európában. A vasúti szolgálat pontos és megbízható. Boszniában vasúti szerencsétlenség eddig még nem is történt, a kocsi kényelmesek, a személyzet előzékeny és jól fegyelmzett. A hol vasút nincsen, ottan rendes postakocsi-szolgálat eszközli a közlekedést kitűnő országúton. Bármerre járunk, nincsen mitől tartanunk, mert a közbiztonság mindenütt kifogástalan. A szállodák mindenütt tiszták, kényelmesek, a kiszolgálás figyelmes. Szóval épen úgy utazhatunk ott, mint Európában bárhol.

A mi pedig a természet szépségeit illeti, ebben a tekintetben Bosznia valóban ritkítja a párját. A jajcai vizesét a Rajnának híres vizeséhez lehet hasonlítani; a mosztár-szerajevói vasutvonal környéke a legszebbek közé tartozik Európában. A Narenta völgye, a Bosnya völgye, a Vrbász völgye, a Ráma völgye, és több más a tájképeknek olyan meglepő változatosságát tárják az utazó elé, a vadregényes és meglepő részleteknek olyan gazdagságával foglalkoztatja a szemlélőt, hogy a ki egyszer ott megfordult, soha el nem felejtí a pompás képeket. Poszavina dűsgazdag vidékei gyönyörködteik azt, a ki nem keresi a sziklafalakat, a hegyóriásokat, a vadul tova száguldó hegyi patakokat, a dübörgő vizeséseket. Hercegovina déli vidéke már egészen az Adria hatása alatt áll; ott virágos, lombos, kedves, mosolygó tájakon sétálunk, enyhe kellemes levegőben, derült kék ég alatt. Szóval, a ki pusztán a turista érdekeit tartja szem előtt az okkupált tartományokban, az is bőven megtalálja jutalmát az utazás fáradsalmiért. Hát még a vadászemberre micsoda gyönyörűségek várnak ott! A végtelen őserdőkben a medvék, farkasok, a különféle sasok, és egyéb vadállatok bőven tanyáznak, a Narenta völgye pedig hihetetlenül gazdag a legritkább vízi szárnyasokban.

Képeink ismertetésére szolgálnak a következők: Bosnyák-Bródnál az országba lépve, a katonai kezelés alatt álló bosnyavölgyi vasút második nagyobb állomása a Szprecsának a Bosnyába szakadásánál *Doboj*. Fontossá teszi a várost a fekvése. Kiágazó pontja a Szprecsa völgyének végig futó doboj-dolnja-tuzla-sziminhani vasútnak és így élénk forgalommal bír. Mint a két folyó völgyén uralkodó pont, mindig nevezetes szerepű volt a bosnyák harcokban. A régi magyar korban az ozorai bánóság egyik főerősége volt. Elböl az időből származik a doboji vár, melynek még most is meglekintésre érdemes romjairól szép kilátás nyílik a Bosnya és a Szprecsa völgyére.

Maglaj, ugyancsak a Bosnya partján, regényes fekvésű hely, a melyet ránk nézve szomorú nevezetességűvé tett egy huszárszázadunk itteni pusztulása a megszállás kezdetekor, 1878 aug. 3-án. A képünkön is látható mecsét a XV. századból származik s egyike a török építkezés szép emlékeinek. Sport tekintetében érdekessé teszi

Szerajevó — Usrev lég mecsetének főajtója.

Szerajevó — Az új serint-iskola.

Maglajt, hogy néhány bég itt még mostanában is sólyommal vadászik. A maglaji vár egészen jó karban van, pedig szintén a török hódoltság előtti időben épült. E vár szintén az ozorai bán-sághoz tartozott.

Mosztár másodrangú fővárosa a megszállott tartományoknak, a mennyiben az előtt Hercegovina fővárosa volt, és ezen a czímen most bizonyos előkelőséget élvez Szerajevón kívül a többi városokkal szemben. Mosztár (a hidak városa) eredete a régi idők ködös homályában vész el. Mint erős vár, valószínűleg szerepet vitt már akkor, a mikor Hercegovina mint Halomföle a magyar királyok főhatósága alá tartozott. Virágzásra a török uralom alatt jutott. Lakosainak száma 13,000; fekéve a Narenta partjain, magas sziklahegyek tövében festői, a melyet fontossá és széppé tesz egyszersmind az, hogy a Narenta itt fut ki a Karszt zordon sziklaszorosából és átlép Hercegovina délvédeli, szelidebb, virágosabb tájaira. Az építészeti tekintetben igen érdekes, körülbelül egy órányi hosszú, de a mellett igen keskeny város legnevezetesebb építménye a *Narenta hídja*, mely egyetlen ívvel fogja át a 38-5 méter széles folyót; sokan azt állítják, hogy a rómaiak emelték ezt a hidat, de ez a föltevés bizonyosan téves, mert a hid egész szerkezete, valamint a rá vonatkozó adatok arra vallanak, hogy dalmáciai alszt építőmesterek munkája és II. Szolimán szultan idejében készült. A híd hatalmas tornyok védelmezik, melyeket a törökök részint börtönek, részint löporraktárnak használtak.

Mosztár vidéke gazdag a természeti szépségekben. Különösen szép kirándulás tehető a *Bunóknak*, a Narenta egy kis mellékfolyócskájának a forrásához, a hová kényelmes országút vezet. Óriási sziklafalak közül tör elő a patak, melyet látva, méltán csodálkozunk, honnan veszi e kis víz az erőt, hogy utat képes törni magának ilyen környezetben.

A Mosztártól Szerajevóba vezető vasút (bosnyák-hercegovinai államvasút) mentén alig tudunk betelni a meglepő természeti képek szemlélésével. Mindjárt a vojnoí állomáson túl az u. n. nagy *Narenta-szorosba* érkezünk; 30 kilométer hosszúságban gyorsan váltakoznak itt a vadregényes részletek, a melyek nagyon fölülmulják a legmerészebb várakozást is. A folyó,

az országút és a vasút alig férnek el egymás mellett a szűk szorulatban. A Narenta szikláról-sziklára omolva folytatja zúgó útját, tavaszkor pedig a sziklahasadékokból mindenfelől források törnek elő és tájékozó vizeséseken rohannak le a Narentába. Nagyszerű látvány! Leghatalmasabb vizesés a *Komadina-forrás* (Praporac) a graboviczai szorosban, a hol a Narenta 24 óra alatt gyakran 15 méternyre dagad a szempont fölé. Itt aztán kezd kissé tágulni a kilátás. A *Prenj-hegység* tűnik élénkbe, melynek legmagasabb csúcsa, a Prenj (2102 méter), meredek sziklafalaival megkapólgat hat az utasra. Jablanica állomás közelében a tájék mind szelidebb alakot ölt, s a mint a vonat átrog a figyelemreméltó szerkezetű bosnyák vasúti hidak remekén, a *Narenta-hídján*, igen kies vidék táruí élénk.

Hanem ha a vidék vesztí is zordonságából, szépsége és érdekessége folytonosan lekötí figyelmünket. Így például a *Ráma hídjáról* gyönyörű kilátás nyílik a Ráma völgyébe, csak az a kár, hogy ez a kép gyorsan eltűnik előlünk, pedig bárki szívesen nézné akkármeddig az egymás hátára tornyosuló hegyek változatos láncolatát.

Konjicza 1600 lakosú kis török város a Narenta mindkét partján. Állítólag itt tartották 1446-ban azt a bosnyák országgyűlést, a mely a magyar király és a pápa sürgetésére olyan szigorú határozatokat hozott a bogumil vallás követői ellen, hogy a hagyomány szerint ennek a sajtószerű bosnyák vallásnak a hívei közül 40,000 kivándorolt Boszniából Hercegovinába. A bogumil vallás legtovább föntartotta magát Konjicza környékén, sőt úgy mondják, hogy az utolsó bogumil család csak néhány évvel ezelőtt tért át a mohamedán hitre.

Konjiczán túl kezdődik az Iván-hegyre kapaszködő hágó; innen ezert a vasut fogaskerekű. Hidak, alagutak, viaduktok, egymást változtatják a vad, de azért elragadó vidéken. Egyik legszebb pontja ennek a tájéknak a *Luka-szaka-*

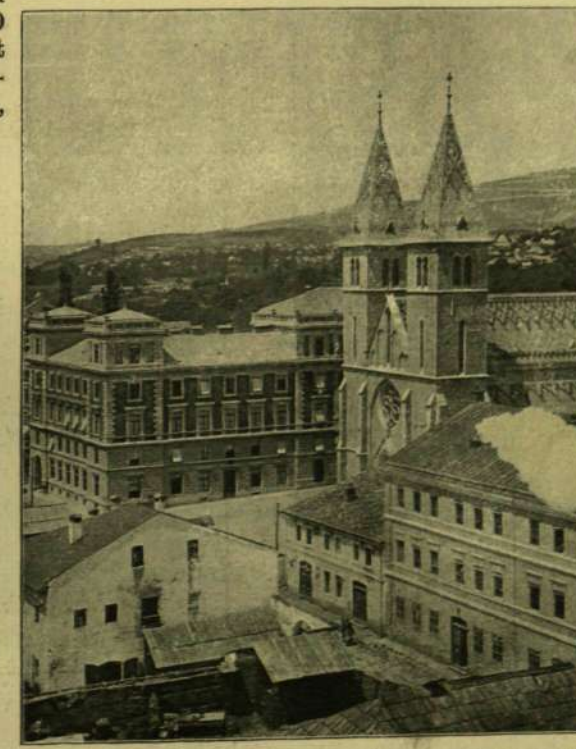
dékol áthidaló viadukt, a melyről a vonat azonnal bemegy az 5-dik alagútba. A mint a a tenger színe fölött 876-6 méternyre fekvő és 648 méter hosszú Iván-alagúton áthaladtunk, a hatalmas tölggyerdő közepette épített *Iván* állomásra érkezünk. Ezzel átléptük a vízválasztó gerinczet; innen a vizek a Bosnyába futnak s kezdünk leereszkedni Szerajevó felé.

Szerajevó (Sarajevo) Bosnyákország és Hercegovina fővárosa. Egyik képünk nyugatról, másik a várból nézve mutatja a festői külsejű várost. Szerajevó eredete egészen bizonytalan. Az újabban kiásott sok római régiség alapján tehetjük föl, hogy valaha ezen a vidéken *Ad Matricem* nevű római város állott; a középkorban *Zsupa Vrhbosna* szerepel mint Bosnyákország igazgatásának főhelye; csak az a nevezetes, hogy sem a római, sem a középkori város nem a mai Szerajevó helyén fektűt, hanem valószínűleg ott, a hol ma lídse áll. Az idők folyamán azonban mindez elpusztult; nem maradt meg, csak a mai vár helyén épült erősség, a *Vrhbosna*, a mely körül azután a város keletkezett. A Szerajevó elnevezés a török hódoltság után váltotta föl a Vrhbosna nevet, és azt jelenti, hogy a *paloták városa*. A török időben tényleg nagyon sok történt Szerajevó fölvirágztatására és csodás mesék élnek akkori fényességéről. De a dicsőség rövid ideig tartott. Tűz, pestis, háború többször elpusztították az egykoron állítólag pompás várost. Savoyai Jenő herceg 1697-ben rohammal bevette s két napig megszállva tartotta. Az 1878-iki megszállás alkalmával csapataink hősies küzdelem után épen a király születése napján foglalták el Szerajevót. Érdekes, hogy a török hódoltság idején Szerajevó sokáig oligarkhikusan kormányzott szabad város volt, a hol a bosnyák basa legfőlebb két napig tartózkodhatott egy-húzámban.

A jelenlegi Szerajevó kicsinyben igazi tükre az okkupált tartományok óriási átalakulásának. A múlt emlékeinek tözsomszédságában itt állanak a mai kor tekintélyes, új épületei. Látjuk, miképen hatol bele a nyugat a kelet titokzatos világába, s ez az ölekezése a keletnek a nyugattal teszi Szerajevót rendkívül érdekessé. A vá-

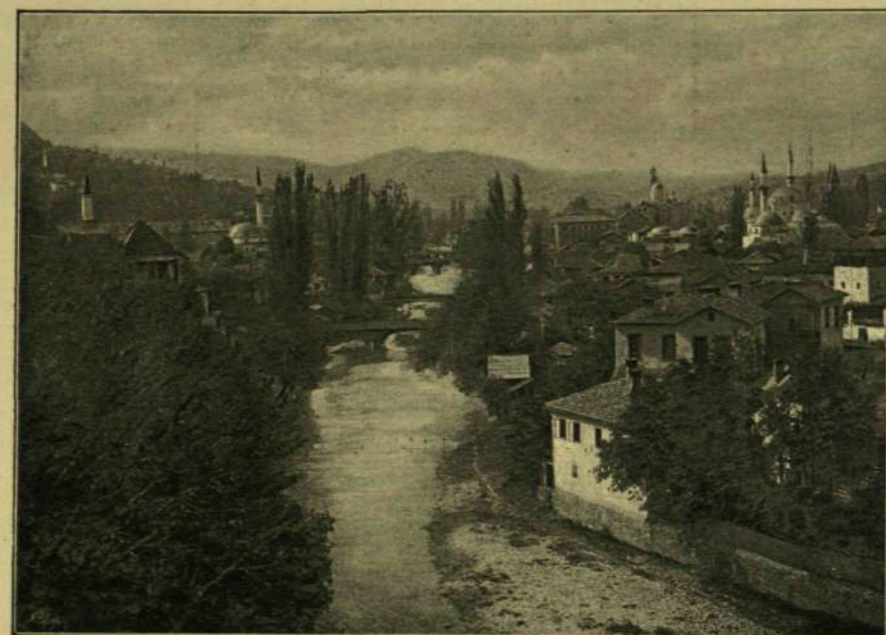
A Luka-szakadás hídja.

Szerajevó. — A katolikus templom és a nyugiljalap-épület.

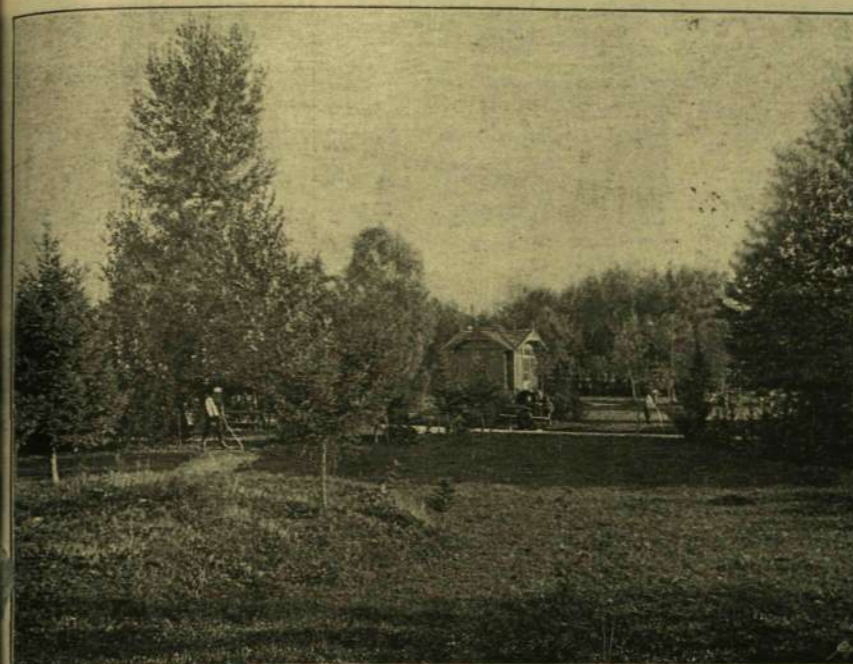
Szerajevó. — A serint-iskola oszlopos udvara.

RÉSZLET SZERAJEVÓBÓL.

SZERAJEVO A VÁRBÓL NÉZVE.

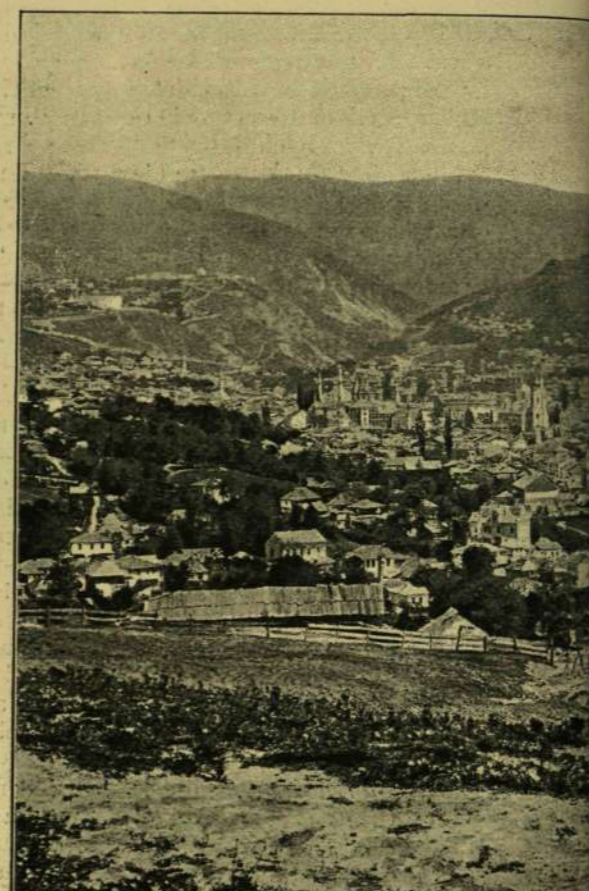
AZ ILIDSEI PARKBÓL.

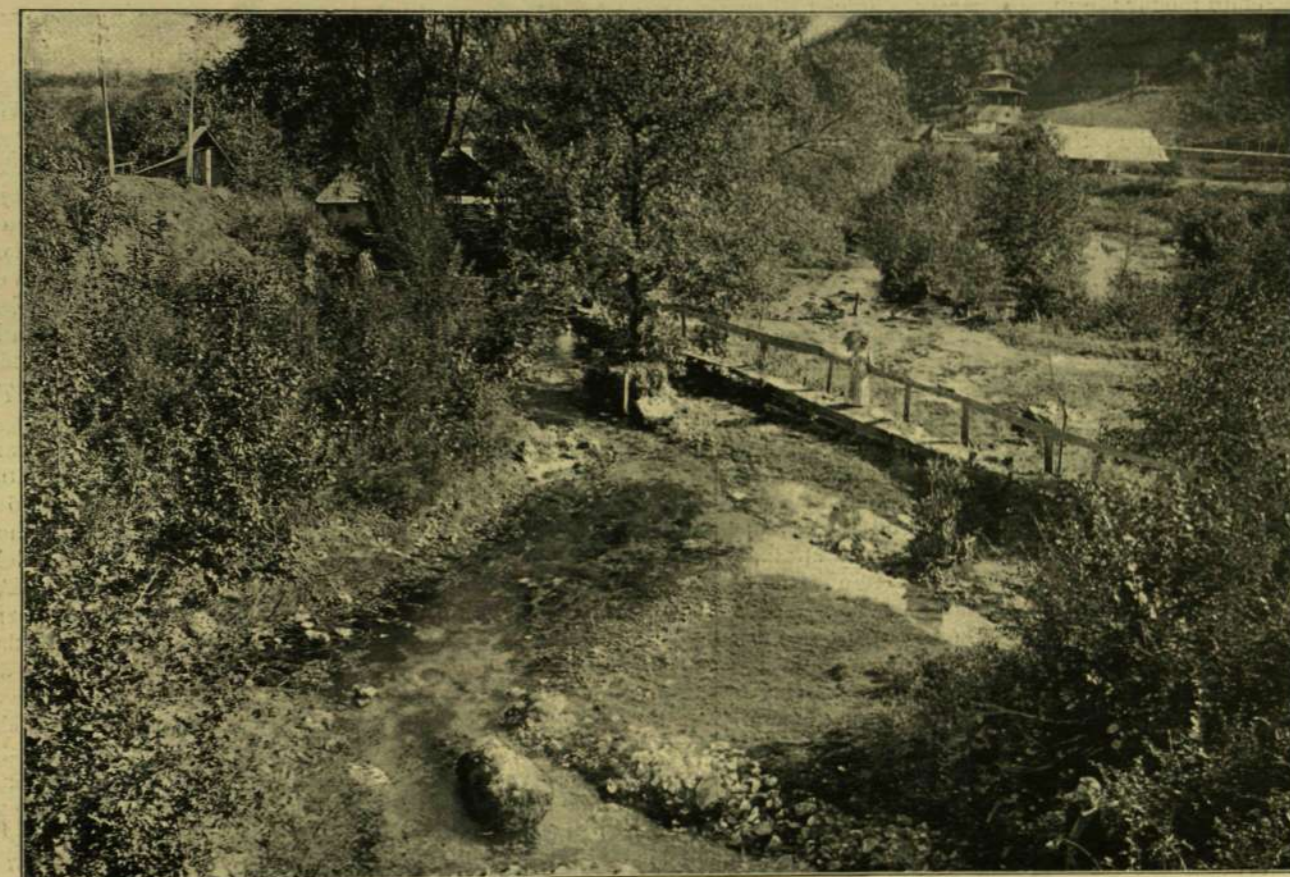
ILIDSE.

A RÁMA HÍDJA.

SZERAJEVO

A BOSZNA FOLYÓ FORRÁSVIDÉKE.

A NARENTA SZOROSA.

A PRENJ HEGYCSOPORT.

MOSZTÁR DÉLNYUGATRÓL.

A NARENTA HÍDJA MOSZTÁRBAN.

ros gyorsan fejlődik. Lakosainak száma 30,000—40,000 között áll s évről-évre szaporodik. A bosnyák kormány főhivatalainak, az egyházi főhatóságoknak, a katonai parancsnokságoknak székhelye lévén, ez már magában véve mozgalmas életet biztosít a városnak; karöltve jár ezzel az ipar és kereskedelem fővirágzása, a minek előmozdítására kiváló gondja van a kormányoknak. A kormány különben is sokat áldoz Szerajevo érdekében; csatornázás, vízvezeték, a Miljacsa szabályozása, az utcák rendezése, díszes középületek emelése terén már is meglepően sok történt; a villamos világítás most készül; az új országos kórház pedig valóságos mintaintézet, mely a higiénia követelményei tekintetéből teljesen a kor színvonalán áll. Szerajevo fekvése szintén igen szép, az 1630 méter magas Trebevitj tövében, az 50—80 lépéses, fa- és vashidakkal átfogott, részben lombos ligetek, részben kőpartok között folyó *Miljacsa* partjain, köröskörül magas hegyektől bezárt, csak nyugot felé nyitott fősíkon.

A város középületei közül is bemutatunk néhányat képeinken. A *katholikus székesegyház* román-góth stílusban készült új épület, melyet 1889-ben szenteltek be. Az új *seriat-iskola* tanúságot tesz arról, hogy a bosnyák kormány minő gondot fordít a stíluszerű építkezésre. Építőtémestereket küldött keletre és Afrikába a mór építő modor tanulmányozására, a minek díszes eredményét látjuk a szerajevoii seriat-iskola, valamint a mosztári «Narenta» vendéglő épületén. A *seriat-iskola oszlopos udvara* a mór építkezés legzebb műveit utánozza. A *görög-keleti székesegyház* Szerajevo egyik nagyszabású épülete, magas kupolával és tornyaival.

Ghazi Uzrev bég kevés megszakítással 1501-től 1539-ig Bosnyákország basája volt és sok érdemet szerzett Szerajevo fővirágztatása körül. Ő építette azt a török templomot, a melyet róla neveznek még ma is Uzrev bég mecsetjének (*Begova dzsammia*). Ez a Balkán-félszigeten egyik legfőbb monumentuma a török templom-építkezésnek; hanem Uzrev bég épített ennél még szebb mecsetet is, a mely azonban elpusztult. Erről mesélik azt az adomát, hogy a basa két mecsetet emelt; egyiket Szolimán, másikat a maga emlékének szánta. A mikor arra került a sor, hogy a szultán elfogadja a neki följajlott templomot, azt választotta, a melyet Uzrev bég a maga részére épített, azt adván okát, hogy bizonyosan az a szebbik. Az épületet hatalmas kupola koronázza; belsejét a Koránból vett arany írást idéztek és izléses keleties festés díszíti. Az udvaron egészen külön áll az óra-torony, 24 órára beosztott számlappal.

Szerajevo vidéke gazdag szép kiránduló helyekben. Ilyenek: a Velika Kapa (1000 méter) és a Trebevitj csücske, stb. A környék gyöngye azonban *Ilidse*, a nagy hatású kénés hőforrásokkal bíró és európai hirre emelkedett fürdőhely. Ilidset már a rómaiak ismerték, és használták jótékony forrásait. A kiásott római romokból azt kell következtetnünk, hogy nagyszabású fürdőintézetet emeltek itt is. A törökök szintén használták az ilidsei forrásokat, de hihetetlenül elhanyagolták a berendezést, úgy, hogy az okkupációig jóformán tisztességes fürdőadatok sem lehetett ott találni. A bosnyák országos kormány hamarosan fölismerte Ilidse fürdői fontosságát és nagy költséggel minden igénynek megfelelő fürdőhelyet varázsolt oda, fényes berendezésű vendégfogadókkal, kényelmes fürdőházakkal, úszomedenczékkel, tükör- és egyes fürdőkkel. A muzulmán nőknek teljesen elkülönített fürdőt rendeztek be. Az iszapfürdő különösen sok dicséretben részesül nagy gyógyhatása miatt. Az államvasutaknak szerajevo-mosztári vonalától szárnyvasut vezet Ilidse-re, és a vasuti állomást földtől folyosó köti össze az összes vendégfogadókkal. Megvan Ilidse mind az a dísz, kényelem és szórakozás, a mit európai ember fürdőhelyen keresni szokott, hogy kellemesen érezze magát. Ilidse előtt bizonyosan fényes jövő áll, annyival inkább, mert forrásainak vizéről nagy tekintélyű tudósok igen elismerőleg nyilatkoztak. A bosnyák kormány, mikor Ilidse fürdőjét megteremtette, a hatásos gyógyforrások fölhasználásán kívül arra is nagy figyelemmel volt, hogy Szerajevo lakosságának vonzó és egészséges üdülő és kirándulóhelyet rendezzen be. A Zseljeznica partjain gyönyörű park fogadja árnyékos útjai-

KONJICZA.

val a vendéget; s azonkívül a *Bosnya forrásaihoz*, a butmiri mintagazdasághoz, vagy pedig a keleti jellegét érintetlenül megtartott Hrasnicza török faluba való kirándulások bizonyosan mindenkinél igen kedves emlékek maradnak.

Travnik egészen a jelen század második feléig a bosnyákországi basák székhelye volt. A monda szerint a Lasva folyó balpartján állott egykoron *Lasva* város, egy negyedóránnyira Travniktól; Lasva lakosai egyszer azután fölkerekedtek, odahagyták régi házaikat és átköltöztek Travnik helyére, ekképen megalapítván azt a várost, a mely most közel 6000 lakossal bír és egyike Bosnyákország jelentékenyebb városainak. A várat állítólag II. Tvardko bosnyák király építette. Travnik érdekességét képezik az egykori bosnyák basák díszes siremlékei (turbé), a melyek közül nem egy kupolával díszített oszloposarnok. Travnik új föllendülés küszöbén áll, mert a jövő télen már a lasva-völgyi vasúton is megkezdődik a közlekedés.

Jajca különös érdeklődésünket érdemi ügy a történelmi emlékek, mint a rendkívüli természeti szépségek tekintetéből. A hatalmas bosnyák bán, *Hervoja*, építette volna Jajcát olasz mesterekkel a nápolyi *Castello del'Novo* mintájára, s innen kapta volna nevét is. A *jajca* szó ugyanis tojásvárat jelent. Hosszabb ideig székhelye volt a bosnyák királyoknak. A törökök 1463-ban elfoglalták, de Mátyás király harmadfélhavi kemény ostrom után visszavívta, s a magyarok egész 1528-ig megtartották a várat. Két évvel a mohácsi csata után esett végelegesen a török hatalmába. Istvánffy szerint utolsó magyar parancsnoka Korvin János volt, a ki az ostromnál hősi halált halt. Az öreg bosnyák királyváros egy magas, külön álló, sziklahegyen fekszik az összeömlő Vrbasz és a Pliva folyók által alkotott sarkokban. A *Pliva vizesése* olyan egyszerű látvány, a mely ritkítja párját. A kiálló sziklatömegek által 8—10 ágra hasított Pliva 30 méternyi magasból omlik alá a Vrbasz sziklaágyába, a honnan egy óriási sziklatömb újból visszaveti a hullámokat. A mérföldekre hallatszólóg dörgő, zúgó és taktéző vizesés mikor a nap rásüt, a szivárvány minden színében ragyog. Bárhonnan és bármikor, nappal, alkonyatkor vagy holdfénynél szemléljük ezt a fölséges természet jelenséget, soha nem tudjuk eldönteni, mikor szebb. Elragadtatással beszél róla mindenki, a ki látta, és bizonyosan lesz idő, mikor az utazók ezenként fogják Jajcába zárandokolni a Pliva-vizesés csodájára. A vizesésen kívül már maga a *Vrbasz-szoros* megérdemli, hogy megtekintsük a természeti szépségek barátai. A Pliva azonban a zuhatagaim kívül is szerez érdekes meglepetéseket, és pedig azzal, hogy két nagy tavat alkot: a *felső* és *alsó Pliva tavat*, a melyek vonzó, szép fekvésükkel bőven megfizetik azt a fáradságot, a mibe a hozzájuk jutás kerül; teljesen méltó társaik a leghiresebb alpesi tavaknak.

A *Ráma völgye* a legváltozatosabb tájképekkel lepi meg az utast. Maga a folyó sok kanyarulatban kigyózik tova, számtalan örvényt alkotva. Partja mentén majd gesztenyeerdők, szőlőskertek s üde zöld pázsit gyönyörködteti a szemet, majd dühbörgő vizesés ver föl bennünket merengésünkből, majd pedig megdöbbentő nagyságú kopár sziklafalak tűnnek szemünkbe. Különösen érdekesek azok a sziklaalakulatok, a melyek egészen azt a hiedelmet kelkítik föl bennünk, mintha gigászoktól rakott óriási várak volna nekik bástyákkal és tornyokkal.

Dolnja-Tuzla, Bosnyákország legnépesebb és leggazdagabb kerületének fővárosa, 8000 lakossal. Bizonyára szép jövő előtt áll. Sóbányái évenként 60,000 métermázsa sót adnak; a városban lévő sós források pedig oly nagy gyógyhatásúak, hogy Dolnja-Tuzlából idővel virágzó fürdőhely lehet, annyival inkább, mert levegője is kitünő. Azon felül mint iparos és kereskedelmi góczpont is napról-napra emelkedik. Dolnja-Tuzla nem régi város, és különösen újépítése óta egészen mai alakú.

SZOKOLAY KORNÉL.

Görög ó-hitű székesegyház Szerajevo-ban.

A MAGYAR NEMZET.

Új ezrednek hajnalát köszöntve, Szívünkbe száll magasztos áhítat. Dicsőség nékik, kik reánk örökre Hagyták e hont, nagy alkotásukat! Lelkükben szebb idők sejtelve támad S távol keletre őröknek indulának Ezer veszélyen, ellenségen át, — Mert szívükben már bírták a hazát.

Dicsőség nékik, népek tenger-árján, Kik átvezérelék bizon a magyart, Hogy ne bolyongjon a világon árván, S fogadja biztos otthon, enyhe part. Dicsőség, hogy hazát emitt találtak, Hogy ez a föld volt, a hol ők megálltak, Dicsőség, hogy kivívták e talajt, Hont, birodalmat alapítva rajt.

Dicsőség nékik, hogy ezernyi vészben Győlöködő vad ellenség között, Örökké ébren s mindig harcra készen Merész szívük honokra öröködött. Bár gyér volt számuk, lelkük mégse csüggedt, Önbizalom volt ura hős szívüknek, Hivatás tölté mindenik szívét, S nemzeti nagylét zászlaját vívék.

S átszállott nemzedékről nemzedékre Nemes önzet és önbizalom. S a ki magyar volt, nemzetéért égve Ott sürgött és munkált a fórumon. Így pótoltuk ki hévvel, buzgalommal, Mít el nem értünk számmal, hatalommal. S érzé mindenki, hogy ő a haza Egyik reménye, egyik támasza.

Igy maradt ébren a hű honfi érzet És így maradt alkotmány vára ép, Így tanulak meg a dicső vezérek Uralkodás magas művészetét, Így tanulak meg, vészszel szembe szállni, Nehéz napokból kiutat találni S hol bölcs eszöllyel győzni nem lehet, Ott hős eréllyel győzni vész felett.

S a hit igaz szavát megértve mindég Feléd húzódtak, fényes Napnyugat, E hont a te országodul tekinték És fiadnak vallák magukat.

A hit vívmányit kívívák maguknak, S hívtó lettek égi nagy tanoknak S kötötték örök, bonthatlan frigyét, Hogy e hon — Isten! — örökké tied.

És e frigyét vérről pecsételék meg, Ört álltak a te műveid fölött, Hány századévet áldozának néked, S pogány hatalma rajtuk megtörtött. S míg annyi nagy esatán véreztek érted, Nem zugolódtak, rosszra sosem tértek, S kiviva a legiszonyúbb tusát, Újjá teremni tudták a hazát.

S ha a vezérek néha tántorodtak, Avagy elestek harcok közepett, Kibirtuk sorcsapásit gyásznapoknak, A nemzet törzse meg nem törhetett. Jobb napok jöttén újra éledt, újra És tündöklőben, szebben kivirulva, Világnak benne új gyönyöre telt, — A magyar nemzet meghyha ünnepe! Mulasztását sok véres századévek, Néhány év mindig helyrehozható, S ha ritkult sora Árpád nemzetének, Idegen tódult zászlaink alá! Oh, e zászlóiban titkos bíverő volt, Ellenfelet hű bajtársá nyerő volt S kit megragadt e titkos búvőlet, A magyar nemzet leghűbb fia lett.

Mert a szabadság volt zászlónkra írva És igaz, szent ügy volt mindig ügyünk. És sátrát vogni zsarnok itt nem bírtá S egyenlő jogot osztott nemzetünk. S áldás volt élni árnyában e törzsek: Mihozzánk álltak a fajok, a törzsek, Mindenik élni, halni itt akar S mind büszkén vallja, hogy szívben magyar.

S egy ezredig megálltunk itt helyünket, Fentartott ős vitézés, bölcs eszély, S az égi hit, mely eltölté szívünket S melyet meg nem félemlít száz veszély: De erényből bár több lett volna itten, Mind mit ért volna nélküléd, Isten?! Ezer erény s szerencse mind kevés, Ha ninesen mit betöltsünk, küldetés.

És küldetésünk itt a négy folyónak S a hármas bércnek szent hátárban Szűz zászlaját az Örökkévalónak Emelni tiszta fényben, magasan. A mig ily égi küldetését betöltünk, Ellen kezére sosem juthat földünk S ha eszme sarjad szentelt hantokon, Örökre élni, élni fog e hon!

PALÁGYI LAJOS.

A GERJÉNES KINCSE.

Elbeszélés.

(Vége.)

Irta Györkönyi Károly.

Éz az eset nagyot változtatott Kolozsáron. Megszűnt korcsnába járnai, megszűnt lármázni. Megült odahaza egy helyben, se a Jakab, se a Sára egy szavát se vették. Csak ült abban a szalmafonású karosszékben, maga elé bámulva. Az ételt is úgy kellett beleeröltetni.

Egy napon Kolozsár odaintette maga mellé Jakabot. Megtört, alig érthető volt az a hang, a melyen megszólította.

— «Jakab fiam, a Vendel estefelé már többször láttam erre felé hazatérni a mezőről. Szeretnék vele beszélni. Kiülök az ambutsura, aztán vigyázz meg, ha erre jó s add hírül.»

Jakab aggódva nézte az öreget.

— «Pörölni akar vele, édes apám?»

Kolozsár erőlesen megrázta a fejét.

— «Eleget pöröltem is, pörlektem is vele, fiam. Jó szóval próbálok, ha aztán az se használ, akkor itél köztünk az Isten! . . .»

Összetette két kezét és lecsüggesztette fejét. Mozgott az ajka, mintha csendes imát mormosolna.

Az nap nem, de másnap arra jött Varga Vendel. Jakab megjelentette. Kolozsár nagy nehezen ráállott a dagadt lábára.

— «Vezess az utcára, Jakab.»

Varga Vendel éppen a házhoz ért, mikor elébe toppant az öreg. A bíró pillanatra visszahőkölt. Olyan volt az az öles alak, mintha egyenesen a sirból kelt volna ki. A sápadt, összeesett arcáról czafatosan lóg alá a haresa bajusz. Rongyos katona-kabátján a nagy aranyérem, meg a harci jelvény vörösen fénylik az esthajnal pirjában.

— «Adjon isten jóestét, Vendel!»

A bíró nem felel a megszólításra.

— «Szeretem, hogy erre jössz, — folytatja csendesen Kolozsár. — Pár barátságos szóm volna hozzád, Vendel!»

A bíró egyenesebbre igazítja a derekát.

— «Azt magam is szeretném hallani.»

Kolozsár kettőt lép feléje.

— «Nézd meg, Vendel, ezt a fiut. Ez a Jakab.

Úgy-e a Samu szakasztott mása?»

Ridegen szól vissza a bíró:

— «Hát aztán?»

— «Aztán? Mikor tudod, hogy ez a testvér-bátyád egyetlen magzatja, van-e akkor lelked, hogy visszatartsd a jussát? . . . Háromszor dob-talan krajezárról, Vendel!»

Varga közbeveté:

— «Vén bolond!»

Kolozsár, mintha nem hallaná, folytatja:

— «Ez a gyerek nyomorgott, a mig te a vagonában dúslakodtál. Ha meghalok, nines neki betévő falatja. Gondolj a lelked üdvösségére, Vendel! Odafönt be kell számolni minden igaz-talan krajezárról, Vendel!»

Könyes szemmel, könnyörögye beszélt Kolozsár.

Varga Vendel nevetve rásandított.

— «Becsülöm az eszedet, Kolozsár. Raknál az öregségednek jó meleg fészket, úgy-e?»

Csendesen megrázta a fejét a másik.

— «Magad se hiszed, Vendel, a mit mondasz.

Én csak az igazságot, az árva igazságát keresem. Add ki a jussát! Ha ma nem akarod, gondold meg. Engeded idét, csak azt ne mondd, hogy: nem adom; csak azt ne mondd!»

Vendel egyet legyintett a kezével a levegőbe.

— «A bíróság megmondta, mi az igazság.

Nem adom! Jó éjszakát, Kolozsár!»

Kolozsár mint a sebzett vad egyet ordított a azzal óriási testének az egész súlyával ránehezkedett az előtte állóra. Varga Vendel szó nél-

kül összerogyott. Kolozsár jobbáiban ott villog a véres kés. A pengéjét tövig belevágta a Varga testébe.

— «Vezess a házba, Jakab!»

Mikor a pandurok megjelentek Kolozsár házában, már akkor halva feküdt szegényes ágyában, nagy vértócsa közepett. Fölmetszette az ereit.

Súlyos idők következtek a szegény kis Varga Sárára. Nyakába szakadt az apja gonosz emlékének egész terhe.

A faluban sűrűen hullott a szitok az elköltözött sirhantjára — most, mikor már senki sem félt tőle. A pénzszekevény kifogyhatatlanul adta magából az adóselevedt, váltót, melyből aztán az árvaszéki ügyész ölszám horotta a pórt a bírósághoz. Egyetlen nagy riadalom volt a falu. Tíz esztendő alatt se volt benne annyi alperes, mint a mennyi lett az alatt a fél alatt. És a sok adós jajja mind a leány fülében csendült vissza . . .

És ebben a dologban Sára, a kiskorú, a maga jogaiban joggal, tehetetlen volt. Azt a nagy pórt is, a Gerjénes pórt, a leány kétségbeesett tiltakozása daczára is, végig folytatta és megnyerte a hatóságot.

Ha a plébános pártul nem fogja a leányt, bizony végkép belevész ezekbe a gondokba. De az öreg támogatta, vigasztalhatta, meleg szívvél, valóságos atya módjára. Annak a tanácsára vette a házhoz Jakabot is, hogy úgy bánják vele, mint szeretett rokonával, még megjö az idő, mikor kiadhatja neki a rokoni részt mindenben, a miben megilleti.

A köszönbánya ügye ezután szép simán megoldásra jutott. A Varga Vendel előleges szerződése csak a bankra nézve volt előleges, a Vendel meg volt abban kötve, a nélkül, hogy sejtette volna — végkép. Ezt a szerződést, mely a nyitandó köszönbánya haszonbérletét foglalta magában, a bank fentartotta, mégis, — mert köztudomás szerint egyik kánya nem vájja ki a másik szemét — társul szíven befogadta a nagy skandalumot emlegető Kölesdy céget.

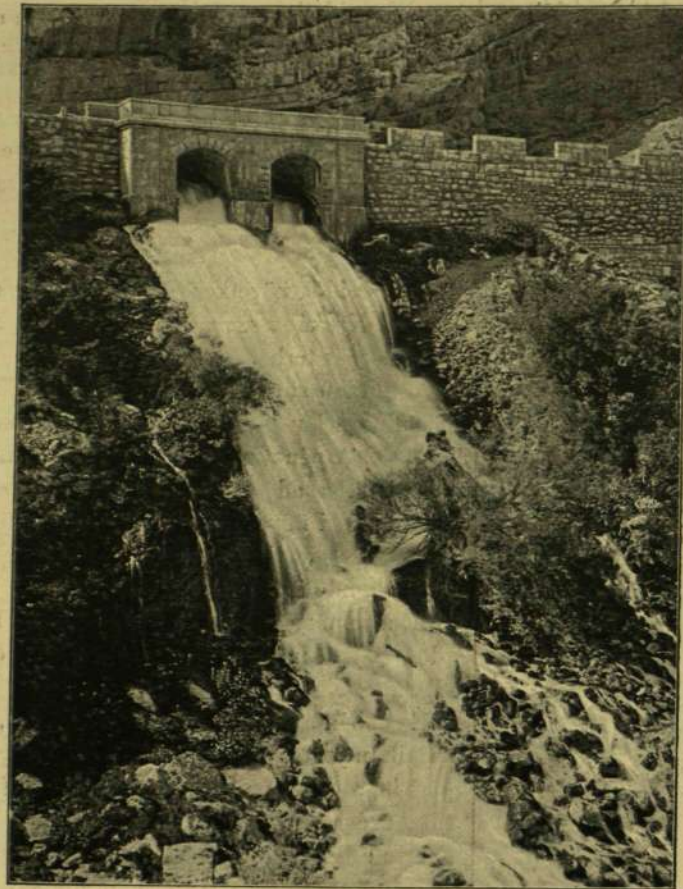
Sára közönnnyel fogadta ezeket a híreket; mintha azok nem is tartoznának reája. Csak egyszer mutatott nagyobb felindulást arra a hirre, hogy a köszönbánya igazgatója Képes Zoltán lesz . . . Abba kellett hagyni a himzést, mert sehoggy se ott járt a tű, a hol kellett volna . . .

Egy napon levelet hozott a póstás. Apró, ékes betűk voltak; a Képes Zoltán írása. Sára beszaladt a szobába és remegve olvasta:

«Szívem kényszerre hajt, hogy ezeket a sorokat megírjam, azért bocsássá meg vakmerőségemet. Visszatérek az önk kis falujába, hogy abban új otthon leljek. Visszatérek a hajszolt milliók nélkül, tisztességes munkához. Visszatérek, azt hiszem, mint megkomolyodott férfi, tán mint jobb ember, bár, úgy-e, rossz ember azelőtt se voltam? Nem mentem, nem vádolom magamat; csak egyet kérek: azokért, a mik történtek, ne nézzem reám előítélettel. Ismerjen meg újra . . . Ne riaszson el magától, mikor megint szemé elő lépek!»

Sára vonagló ajkaihoz szorította azt a levelet. . .

Léta csendes völgyét fölverte a zaj. Eltöltötték a munkások szájai, eltöltötté a domboldalakban vajú hatalmas munka lármája. Csattogott a csákány, kopogott az ásó, csikorgott a taliga. Fent az erdőken, a Gerjénes felé recesegve dúltek ki a százados tölgyek. Olykor egy-egy hatalmas durranás hallatszott ki a mélyből; felrobbantottak egy-egy akadékoskodó sziklatömböt . . .

A KOMADINA FORRÁSA.

A PLIVA ZUHATAGA JAJCZA MELLETT.

Mesés gyorsasággal vágódott a kőzetbe az a keskeny ösvény, melyen csakhamar megindult a füstöt, szikrát okádó szörny, magával ragadva a fekete szénporral lepelt kocsik kigyózó, végtelen sorát. Dübörögve gurult alá a kincs, a Gerjenes végtelen fekete kincse...

És nem pusztult el Léta, sőt gyarapodott, növekedett úgy, mint azt hajdan senki álmodni sem mert volna. Az öreg plébános nyugodalmat is csak az első hetekben zavarta a nagy zakatolás. Megszokta csakhamar és a gyümölcsfáit, a rózsáit azután is csak olyan csendes gyönyörűséggel nyesegette, mint azelőtt. A mikor pedig a plébánia árnyas kis templomában egymásba tette a Sára, meg a Képes Zoltán

kezét, akkor áldást mondott arra, kit a kegyes gondviselés kiválasztott, hogy áldást hozzon erre a nyomorult falura.

EGYVELEG.

* Franciaország ingó vagyonát a hivatalos statisztika 80 milliárd frankra becsüli, melyben 20 milliárd idegen papírokra s 20¹/₂ milliárd állami papírokra jut.

* Az orvosnők intézménye Boszniában nagy népszerűsége tett szert. Egyik okleveles nő a múlt év alatt 520 nő s 30 férfi beteget gyógyított.

* Érdekes szokást kezdett meg az afgán emir. Felhívta katonáit, mondjanak le egy havi bérükről, hogy azon ügyüket, puskáikat s más felszereléseket vehessen Európából. A hadsereg a felhívásnak állítólag örömmel tett eleget.

* Kéziratok gyűjtésére igen elmés módot talált ki egy uriember. Híres írónak megírta, hogy neje most halt el, de életének utolsó óráiban az illető író műveinek olvasása szerzett neki örömet. A hízog sorokra több felől kapott választ.

* Óriási órát állítottak fel a philadelphiai város házában. Számlapja 9 méter átmérőjű, perczmutatója 3³/₄ méter, óramutatója 2¹/₄ méter. A harang, melyen az órákat ütik, 400 métermássa súlyu s hangját az egész város területén meghallják, valamint hogy a villammal világított óralapot messzire láthatni. Az óriási órát a toronyban alkalmazott gézgép húzza fel naponként.

* Olcsó lazacok. Éjszaka-Amerikában a Vancouver szigettel szemben torkoló Fraser folyót az idén a szó szoros értelmében ellepte a lazac. Sok milliót fogtak össze, úgy hogy mintegy félmillió láda száritott halat küldhettek el. 5-7 fontos nagy lazacokért is csak 5 centet fizettek.

A BUNA FORRÁSA.

A RÁMA-SZORULATA PROZORON ALUL.

KÉPEK BOSZNIÁBÓL ÉS HERCEGOVINÁBÓL.

A BALASSA-GYARMATI ÜNNEPNAPOKBÓL. — A nógrádi bandérium.

Fénykép után.

AZ ŐSZI HADGYAKORLATOK.

Negyedik nap. (Szeptember 20.)

A mint a szeptember 19-iki események után várható volt, a 6-ik hadtest, mely estig teljesen együtt volt, szeptember 20-án megkezdte a támadást. Kovács altábornagy intézkedéseiben az volt a szándék, hogy az ellenfelet, ha mutatkozik, erőlyesen megtámadja és visszaszorítja. Lobbkovitz herceg, a 4-ik hadtest parancsnoka, 20-án reggel 7 órakor csapatait a következőleg osztotta szét: a 31-ik hadosztályt és a 40-ik hadosztály egy dandárát a Nyíres, Kövecses, Csesztve vonalban, a 4-ik hadosztály másik dandárát Csesztvétől nyugatra, mint hadtesttartalékot egy nagy tüzer csapatot, mely a nevezett osztályok tüzerredeiből és a hadtest tüzersegből állott, a Kövecses magaslaton, a 32-ik hadosztályt pedig a Baglyos pusztától nyugatra mintegy támadó harc vonalként tartotta készen. Ez állás ellen Kovács altábornagy négy hadosztalpon támadott. A 4-ik hadtest által választott hadállás kitünő áttekintést nyújtott, mit az első reggeli órákban sűrű köd akadályozott, mely a völgyre borult. Csakhamar azonban köd és por daczára világosan láthatóvá lett a 4-ik hadtest hadosztalmainak előnyomulása, mely 8 óra 30 perczkor teljesen kifejlődött. A hadtest tartaléka Szügytől délre tömörült, elővéde pedig éjszakra előre haladva, mindenütt nagyobb erőre akadt. A lovas dandárt, mely a támadást támogatta, oldalról a 18-ik gyalog dandár és egy vadászszázalój kezesztébe vette. Kovács altábornagy ekkor, még mielőtt a valódi támadást megkezdte, a Feketevizet át való visszavonulásra szánta el magát, hogy a sokkal előnyösebb csitári magaslatokon foglaljon állást. A visszavonulás, valamint az üldözés is ugyanazzal a szabotossággal, nyugalommal és renddel folyt le, mint a támadás. A 6-ik hadtest balszárnyán a 15-ik hadosztály csak lassan szakította félbe a harcot és a keményen folyó ütközet itt még soká tartott, mikor a centrumban és az északi szárnyon már csak az ágyúk folytatták a harcot. A visszavonulás alatt a lovasság ismételen megkísérelte a visszavonuló gyalogságot megzavarni, mi azonban nem sikerült. Az előre vágató lovassági tömegeket a gyalogság tömör négyoszlopi oly irtózatos puskatűzzel fogadták, melynek lőtávlatán felül még a tiszerte nagyobb erő is elpusztult volna.

A határ vonalak kijelölésekor a Feketeviz vonala a 4-ik hadtestnek ítélte oda, míg a 6-ik hadtest az Ipoly, Szécsény és Csitár vonalában ütötte fel éjjeli táborát.

Ötödik nap. (Szeptember 21.)

A 6-ik hadtest, mint már említettük, Szécsény irányában vonult vissza. A hadtestparancsnok elhatározta, hogy a visszavonulást Losoncz felé 21-én folytatja és a Szakál melletti szorosban való átvonulását erős utóvédek által biztosítja.

Koller utódati fényképe után.

MÁDI KOVÁCS GYÖRGY ALTÁBORNAGY, a 6-ik (kassai) hadtest parancsnoka.

Cserna Károly rajza.

A BALASSA-GYARMATI ÜNNEPNAPOKBÓL. Környékbeli palóc nép a diadalkapu előtt.

HERCEZ LOBKOVITZ RUDOLF ALTÁBORNAGY, a 4-ik (budapesti) hadtest parancsnoka.

E célra egy-egy dandárt rendelt ki a három hadosztály mindegyikéből a lovasságot és a hadtest egész tüzérségét, míg a többi három gyalogdandár parancsot kapott, hogy reggel nyolc órakor készen álljon arra, hogy majd Losoncba indul. A 6-ik hadtest e szerint támadási műveletéből a teljes védekezésre ment át.

Lobkovitz herceg pedig a 4-dik hadtest parancsnoka elhatározta, hogy a támadást Szécsényen át folytatja, és meghagyta, hogy a 32. hadosztály reggel 8 órakor Surányból a Varsány-Tabuka vonalra nyomuljon elő, a 31-ik hadosztály pedig a hadtest tüzérségével a Drahi pusztáról Csitára. A 18-ik lovassdandárnak a baloldali védelmére Balassa-Gyarmatról Szécsény felé kellett előnyomulnia; a 40-ik honvéd hadosztályt a hadtestparancsnok rendelkezésére tartotta fenn. A 6-ik hadtest által Csitár mellett elfoglalt hadállás az arcvonalban és a jobb szárnyon az előterepen messzire uralkodó magaslatok által igen erős, a baloldalon azonban a hegyesi erőkben igen könnyen megkerülhető.

Midőn herceg Lobkovitz altábornagy meggyőződött arról, hogy a 6-ik hadtest a csitári magaslatot és a Tabukát egész erejével megszállva tartja, arra határozta el magát, hogy ellenfelét a 31-ik hadosztályal az arcvonalban foglalkoztatja, a 40. és 32. hadosztályal pedig az ellenséges hadállás baloldala ellenében támadást. Ezen támadást egy 14 ütegből alakított tüzosztály kezdte meg, mely a Patvarecz-Gárdonyi pusztá vonalban foglalt állást. A 6-ik hadtest tüzérségének legnagyobb részét már előbb felállította a csitári magaslaton és ekként a harez 8 óra után mintegy tüzérségi párbaj volt. Kévszel 8 óra után a 31. hadosztály első csatasorának előnyomulása volt látható. Lassanként a többi csatasorok is mutatkoztak, még pedig a tüzérség tüze miatt vékony vonalakba alakulva.

A támadásnál a 40-ik hadosztály az ellenséges balszárnyra bukkant, míg a 32-ik hadosztály azt megkerülte. 11 óra előtt mindkét hadosztály egy-egy dandárral az első csatasorban készült előtörni, de a 15 hadosztály lovasságának Zuna őrnagy vezénylete alatt meglepő előrohánása által a támadás hatását némileg késleltetni sikerült.

Délülötti 11 órakor, midőn a 4 hadtest összes csapatai ki voltak fejlődve a támadásra. Ő felsége, a háromszoros «Vigayász» és lefűjás kurtjele által ez ütközést félbeszakítását s egyúttal az idej hadgyakorlatok befejezését rendelte el.

A király ezután magához rendelte a két hadtestparancsnokot és kegyes szavakban fejezte ki megelégedését a csapatok által bemutatott eredmények fölött. A királyi elismerés azonban marandó kifejezést nyer egy hadparancsnoban is, melyet Ő Felsőge bocsátott ki, és melyben a 4. és 6. hadtest csapatainak, valamint az 1 és 9. hadtestnek a landszkroni hadgyakorlatokban részt vett csapatai, valamint a két honvédség kiképzetése a legfőbb hadur legteljesebb elismerésében részesültek.

A hadgyakorlatok vezetői.

A támadó 6-ik hadtestet Madi Kovács György altábornagy vezette, a ki 1868-ban mint közös hadseregbeli vezérkari százados jutott a magyar kir. honvédség főtisztjához. Soron kívül gyorsan előbb-lebb lépett, ezredes, kerületi parancsnok lett és mint vezérőrnagy a közös hadseregbe visszahelyeztetvén, az utolsó időben a bécsi hadtestparancsnokot helyettesítette, míg végre a 6-ik hadtest — kassai — vezényletével bizott meg. Madi Kovács katonái között nagy népszerűsége tett szert határozott katonás modorával. Az idej hadgyakorlatokon mint ügyes taktikus bebizonyította, hogy a hatalmas tülerőnek is lehet észszerű intézkedésekkel ellentállani. A hadgyakorlatok alatt lábát kifűzta a hadtestet kocsiból vezette. Hadtestének több mint két harmada honvéd volt, a kiknek példászerű mozgása még Ő Felsőge is ama tévedésbe ejtette a gárdonyi pusztánál, hogy közös hadseregbeli csapatok vannak ott.

Herceg Lobkovitz Rezső altábornagy, a 4-ik hadtest parancsnoka és vezénylő tábornoka, katonai pályáját a tüzérségnél kezdte meg, a fegyvernemben 1877-ig szolgált, mikor a Budapesten állomásozó 4-ik tüzérezred parancsnoka volt. Tábornokká nevezetvén ki, az erdélyi had-

test vezénylétét vette át s mint ilyen, Erdély erődítését erősen sürgette. Pejachevich lovassági tábornok és budapesti hadtestparancsnok váratlan halála után Lobkovitz herceg vette át a 4-ik hadtest vezénylétét. Az udvarnál igen kedvelt ember, egyike azon keveseknek, a kik Ő Felsőge teljes bizalmát bírják. Rokonszenves, katonás ember s nagyrészen az ő érdeme, hogy Budapesten a polgárság és katonaság példás egyetértésben él. Hadtesténél a tüzérség kiképzetésére különös gondot fordított, s a jelen hadgyakorlatoknál is a csitári ütközésben a tüzérségi-harezal akarta az ellenfél kiszorítani szilárd pozíciójából. Most — hir szerint — a Vilmos főherceg halálával megürült tüzérségi főfelügyelői állást ő vele akarják betölteni.

A NÓGRÁDI BANDÉRIUM.

A király balassa-gyarmati fogadtatásának kétségkívül egyik fényes jelenete volt a festői szép úri bandérium. E lapok legutóbbi száma már megemlékezett a nógrádi halálfejes jelvényű légio díszes öltözékéről. Mint szemtanú, föl kívánom itt még említeni, hogy a bandérium szereplése szépen sikerült a bandérium tanító mestereinek, Zubovics Fedor huszárszázadosnak tervei szerint. Az újfajta szárazföldi torpedók föltalálója csupán három napon át gyakorolta Nógrád nemes ifjuságát és valóban megkapó látvány volt, midőn Zubovics pompás, 7 éves, félvér patkolatlan lován, szélesebb vágatásban vezette a festői bandériumot. Tüzes paripájának első lábai alig érték a földet, midőn egy adott jelre mozdulatlan állott, oly egységes volt a mozdulatuk. A bandérium tagjai az elől lovalógó Berchtold Arthur gróf és Posztoczky zászlós körül gyors vágatásban sorakoztak és pedig oly ügyesen, hogy Galgóczy altábornagy, ki a közös hadsereg első lovasának van elismerve, ezt mondotta Zubovicsnak: «Három napi gyakorlat után ily szépen, hibátlanul felvonulni, csak a lóra termett magyar ifjuság képes.» A bandériumnak lovai többnyire telivér, apró arabs lovak voltak. Különösen feltűnt Sebastiani Vilmos földbirtokos pompás orosz szürke mén lova, valamint Szontagh Antal főispáni titkár bálbolnai pej telivér lova. A király a vármegyék küldöttségében helyet foglaló banderisták között álló Zubovics százados hosszabb megszólítással tűntette ki, többek között a százados legutóbbi afrikai útja iránt is élenként érdeklődött.

MÁRK MIKLÓS.

HELMHOLTZ HERMAN.

Nemcsak a német tudósok előkelő testületének egyik kitűnősége, hanem a szó szoros értelmében világhírű és elsőrangú nevezetesség hűnyt el Helmholtz berlini egyetemi tanár személyében, ki f. évi szept. 8-án fejezte be 73 évre terjedt pályafutását. Egyike volt azoknak a művelődéstörténelemben marandó emlékü férfiaknak, kik a ma uralkodó természettudományok hatalmát sokoldalúlag fejlesztették, alapszerűleg a természettanban és élettanban s nagy népszerűsítő erővel az irodalom és gyakorlati élet terén; egyike azoknak a nagy alakoknak, kik észlelni, bírálni és gondolkozni egyaránt képesek, kik mindent, mi látókörükbe esik, a

HELMHOLTZ HERMAN.

közönséges kutató gondolkozásmódját fölfelhaladó elmével karolnak fel.

Nem csoda emélfogva, hogy a sirt, melybe a tudománynak ezt a kiváló képviselőjét helyezték el, az egész művelt világ érdeklődése állja körül s emlékének jelenleg az oceánon innen és túl mindenütt áldoznak. Így áldozunk most mi is arcképének közlésével, fölemlítvén egyúttal működésének főeredményeit is.

Helmholtz 1821 aug. 31-én született Potsdamban, Berlin mellett, hol atyja középiskolai tanár volt. Itt és Berlinben tanult, s már tanuló korában kitűnt az által, hogy természettudományi kísérletek eszközeit, s igen korán elhatározta, hogy természettudományokkal fog állandóan foglalkozni. Mivel azonban a tudomány abban az időben még Németországban sem volt képes kegyeret adni, a katonarvosi akadémia növendékei közé iratkozott be, s ott nyerte el 1842 őszén a doktori oklevelet. Tudori értekezése volt első nyilvánosságra jött műve, s a 20 éves ifjú már ebben önálló felfedezéssel lép elő; sikerült kimutatnia az idegeseit és idegszálak között lévő összefüggést. Kenyérkeresetből fölavatása után először egy kórházban, majd a katonaságnál működött mint orvos, de egymást sűrűn követő s nagyobbrészt közügyelmelt keltet dolgozatai folytán már 1848-ban tanárrá nevezték ki, s ezen a neki sokkal jobban megfelelő helyen maradt holta napjáig. Először a berlini művészeti akadémián volt a bonctan tanára, 1850-ben a königsbergi egyetemen az élettan és pathologia tanszékét nyerte el, 1855-ben Bonnban lett a bonctan és élettan tanára, 1858-ban Heidelbergben élettani tanszékét töltött be, s végül 1870 óta Berlinben lett előbb a természettan tanára, később a physika-technikai országos intézet igazgatója.

Egész kis könyvtárt tesznek a híres tudós dolgozatai s azok részletezése nem tartozik feladatunk közé. Csak a legfőbbeket említhetjük fel.

Ifjú korában 1847-ben jelent meg egy kis, pár ívre terjedő dolgozata «Über die Erhaltung der Kraft» (Az erő fentartásáról). Maga ez a pár ív elegendő volna nevét hallhatatlanná tenni. A dolgozat a mai természettan alapját vetette meg, egyidejűleg Mayer Róbert és Joule munkáival, de azoktól teljesen függetlenül s az erő fennmaradásának nagy korszakalkotó fölfedezésében e két társa mellett neki még nagyobb dicsősége van, mert ő állította meg matematikai alapjait e nagy törvénynek s így biztosította annak általános alkalmazását.

Pár évvel később, 1856-ban, kiadta az élettani láttan kézikönyvét s ebben a munkában ismét egy nagy alkotást szilárdított meg. Föltalálta a szemtükört, ezt a csodálatos eszközt, melynek alkalmazása a szemgyógyászatban valóságos korszakot alkot. 1872-ben jelent meg hangtana, melyet a kir. magyar természettudományi társulat magyarul is kiadott, mely e tudományok egyik alapvető munkája, telve nagy felfedezésekkel, minők a konsonancia, dissonancia és hangszínezés lényegének megfűjtése.

A laikus közönség, — mely különben a nagy tudós szakmunkáit is csaknem kivétel nélkül élvezettel olvashatja, mert azok mindenkor világosak és szép stílusúak, — külön számtalan egészen népszerűen írt értekezést nyert Helmholtztól, melyekből már 1876-ban 3 kötetet összegyűjtve adtak ki. Ezenkívül tudományos gyűléseken s társadalmi ünnepeken gyakran jelent meg és szólt föl Helmholtz, nagy tudományát és éles esztét ragyogtatva. Minden szavát rögtön nyomtatás alá lehetett volna adni, s minden felszólalása megragadta hallgatói figyelmét. Ezért bámulatos hatása volt, mint tanárnak is. Hallgatói érezték, hogy e kiváló emberben tudomány és ész, gondolkozás és érzés szokatlan nagy arányokban egyesült.

HYPNOTIKUS DRÁMÁK.

Még mindig vannak, a kik nem egészen hisznek a tuzséri hipnotizáló és sajnálatra méltó áldozata által végzett vakmerő kísérletek csodás eredményeiben. Nemcsak büntetőjogi és orvosrendőri szempontból, de a tudományok terén szemponyjából is erősen vitatják több oldalról a rendkívüli esemény egyes mozzanatait. Pedig egészen egyező tapasztalatok hosszabb idő óta élenként foglalkoztatják az érdeklődők figyelmét s különösen föl kell itt említenünk egy sok

tekintetben hasonló esetet, melynek híre 1831-ben egész Magyarországot bejárta s a legkülönböztetebb magyarázatokra adott alkalmat.

Ez évben történt, hogy egy Sárosmegyében, katolikus nemes szülőktől született, B. Ferencz nevű 16 éves ifjú, grammatikai iskoláinak befejezése után az egri papnöveldebe került, hirtelen kataléptikus rohamokba esett. Magába vonult, ingerlékeny lett, gyakran panaszkodott szédülésről, Hanákról, meg tudta mondani, mikor hol jár. Egy nap a rektor kérdésre fölkereste telepáthiai uncosát, s órára eltalálta, hogy a szervitánál járt, hol az ott lakó nyugalmazott tanárt, Bujdosy Eleket gyógyította. Máskor leírta szobájának butorait, daczára annak, hogy soha sem járt nála; elbeszélte, hogy az érseknél adott ebéden melyik helyen, kik között ült s mikor változtatta helyét. Mindezt a mystificatio legkisebb gyanuja nélkül, mert a kataléptikus és hypnotikus állapot minden változata a legszigorúbb ellenőrzés mellett folyt le s a beteg mellett tekintélyes egyének gyakoroltak állandó felügyeletet, mint: Földváry Ferencz, Hevesmegye alispánja, Nánásy András rektor és táblalabiró, az egri érseki lyceum több professzora.

Az ez alkalommal tett kísérletek a legérdekesebb eredményekkel végződtek. A betegnek czukorladdal nedvesített lenrongyot tettek a gyomrára, mire ajkai egyszerre érezni kezdték az édes ízt. Megkérdezte, hogy mi van a gyomrán, habozás nélkül felelte, hogy «czukros víz». «Es honnan tudja?» folytatták a kérdézősködést. «Nedves meleget érzek — válaszolta, — agyomrom tájából nyelvemre fölszállni, s gyenge édességet érzek.»

Majd órák tettek a gyomrára, mire perczeni pontossággal megmondta a mutató állását, bár többször változtatták. Nem sokára az órák thermométerrel helyettesítették. Az eredmény ugyanaz maradt, csak hogy a hőmérő a betegnek rendkívüli hőséget okozott. Pecsétviaszt vagy mágnesvasat azonban semmi áron sem akart magán tartani.

További kérdésekre, hogy anyja és rokoniak értesültek-e betegségéről, meg tudta mondani, bár azt vele senki sem közölte, hogy állapotáról bizonyos Belle levelet írt nekik; elsorolta, mi van a levélben, hogy azt Lonovics apát megbízásából küldték el s valami Emerich nevű német ember vitte a postára. Mi több, előre kijelentette, hogy betegsége tizenöt hétig fog tartani.

Egyéb figyelemreméltó jelenségek közül felemlítésre méltó, hogy a beteg nagyfokú ellenszenvet, sőt irtózatot árukt el a nemtelen fémek, különösen a vas és réz iránt, elannyira, hogy e fémeknek csak a közelléte is kellemetlen érzést, és rángatózásokat okozott a betegnél. Csak akkor csillapodott le, mikor a szobából eltávolították minden vaseműt. Ha közeledett valaki hozzá, kinél valami fémmű tárgy volt elrejtve, nemcsak a fém nemét volt képes meghatározni, a nélkül, hogy látta volna, de megmondta pontosan a helyet is, a hol a fémdarab rejtve volt.

De a legmeglepőbb volt a következő tünemény. A mint reggeli öt órakor meghúzták a harangokat, a beteg erős görcsökbe esett, melyek a harangozás egész ideje alatt tartottak. De nemcsak a hang, hanem a hanggal összekötött iz képzete is kellemetlenül érintette s hegyesre ki-nyújtott nyelvvel azt majd sósnak, majd keserűnek találta, és hogy e hatást ellensúlyozza, aranygyűrűt, vagy édességet vett a szájába. Viszont a szomszéd eszterceza kolostor harangja, mivel állítása szerint több ezüstöt tartalmazott, éles szavával savanyúság sós ízűzetet ébresztett benne, míg szívében minden ütésre tüzszűrés-félt éreztet.

A tudományos nevén érzékesérnek (*metastasisnak*) nevezett ezen tünemény meglepő példáját mutatta be a beteg egy látogatáskor, melyet Brudern József báró tett ágya mellett. Alig ereszkedett beszédbe vele, nyelvét hegyesen kiölté, s a nélkül, hogy kérdeztek volna, megmondta, hogy a vendégénél levő óralánc platinából van, mert az arany és ezüst közepét érzé nyelvében.

És nemcsak a látás, hanem a hallás idegfolyamata is rejtelmesen helyeződött át izlószerveibe. Erre nézve hypnotikus álmában a következő ér-

dekes leplezést tette. «Állati életem egészen gyomromba vonult vissza, s az agy és az egész fej funkciói ott mennek végbe. Innen az, hogy az érkek ízet nem számban, hanem gyomromban érzem, hogy bórómön át, bedugott fülekkel, de felnyitott szájjal a legfinomabb hallással bírok, de mit sem hallok, ha szájamat becsukom.»

Telepáthikus érzése a betegnek ez extasiszerű állapotában a csodással volt határos. Szobájából észrevette tiszta telepáthia útján, mikor a papnöveldeben ép asztalnál ülő növendékei látogatására az érsek megérkezett. Kezelő orvosáról, Hanákról, meg tudta mondani, mikor hol jár. Egy nap a rektor kérdésre fölkereste telepáthiai uncosát, s órára eltalálta, hogy a szervitánál járt, hol az ott lakó nyugalmazott tanárt, Bujdosy Eleket gyógyította. Máskor leírta szobájának butorait, daczára annak, hogy soha sem járt nála; elbeszélte, hogy az érseknél adott ebéden melyik helyen, kik között ült s mikor változtatta helyét. Mindezt a mystificatio legkisebb gyanuja nélkül, mert a kataléptikus és hypnotikus állapot minden változata a legszigorúbb ellenőrzés mellett folyt le s a beteg mellett tekintélyes egyének gyakoroltak állandó felügyeletet, mint: Földváry Ferencz, Hevesmegye alispánja, Nánásy András rektor és táblalabiró, az egri érseki lyceum több professzora.

REDVÁN BASA, KONSTANTINÁPOLY FŐPOLGÁRMESTERE.

Breidsver Károly orvos, Horváth József végzett orvosnövendék, Jákai Gordian sebész, stb.

Mint a tuzséri szomorú esetről, itt is a hypnózis útján tett fölfedezések egész sorával állunk szemben. Az egri kispap egy ép akkor esett gyilkosságánál, mely alkalommal egy katonát a társát megölte, pontosan megjelölte a helyet és időt, a mikor és a hová a holttestet szállították. A régi plebánia-templom óráját, bár a lakásáról nem volt látható, folyton figyelemmel kísérte, s mindig percekre meg tudta határozni az időt. Mit tettek, mivel foglalkoztak a szolgák és felügyelők a szomszéd szobákban, soha sem maradt előttük titok. Egyszer az alatta levő szobából pénzcsergés ütötte meg a fülét s rögtön megnevezte azt, a ki ott épen pénz számlált, leírta öltözetét, meghatározta a pénz minőségét és mennyiségét: tíz forint ára volt csupa krajczárokból, köztük egyetlen egy huszas.

A hypnotikus diagnosztizálás tekintetében is egészen hasonló természetfölötti képességeket találunk a több mint hatvan év előtti esetben, mint a melyek a tuzséri szörnyű katasztrófát előidézték. Eber extatikus állapotában a beteg nemcsak hogy úgy látta saját és mások testi szervezetét, mintha ez szétszedve feküdt volna előtte; nemcsak hogy részletesen leírta koponya varratát, hallószerveit; gyomrát s a hasüregben előforduló beleket, a nélkül, hogy valaha bonctant és éleltant tanult volna, de

megállapította saját és idegen egyének betegsége körjeleit, megnevezte vagy leírta delejes álmában az ennek gyógyítására legalkalmasabb szereket, többek közt a *Genlia Amarella* nevezetű, Egertől fölrányira, a várhegy és Egyed-hegy közt található gyógyfüvet, daczára annak, hogy azt előbb soha ismert. Épen olyan utasításokat adott a körülötté foglalkozó Papp József, Horváth Farkas, Majzik István és Holtzer József nevű katolikus papok különböző betegségei gyógyítására.

Csupán abban látszik az egri eset különbözőni attól, mely most oly ideges lázba hozta a közvéleményt, hogy itt természetes, önkéntes fejlődésű hypnózissal állunk szemközt, mely az önhletes beteg képzelődésével hatott a szerencsétlen ember idegeire. Ily rohamoknál gyakran verébképzete magát, s ugrándozva, repülve fogadta látogatóit, majd fűtyölt hozzá, mint a valóságos madár. Ha buzát vittek be neki, a szájába vette és megrágatlanul elnyelte. Hasonlóképen, ha vizet öntötte neki egy tányérba, azt madár módjára szörpölte fel. Olykor épen kutyának képzelte magát. «Ki vagyok? Hol vagyok?» kérdezte magában. «Kutya vagyok, a szemétdombon vagyok», felelt meg rá.

Legtöbbször azonban kakaskukorékoláshoz hasonló hangon jelezte a hypnotikus álom beállását, s kusztát, zagyva beszédet hadart mindent össze-vissza, p. o.: «Most születek... Kihúztak a kútból... ott a szögletben két ördögök... vöröses ludak... A pásztorok verekednek... Párisban a csatában megsebeztek... Ezernyi nép zarándokolt a bünhocsánatra... De sok a farkas... oh, mennyi nyúl és tüdő!... a tevék Bodóvárt vannak», stb. Egy lehellet a gyomra tájára, elég volt, hogy felébredjen, de ilyenkor azt tanácsolta a körülállók, hogy fordítsák fölre fejüket, mert légszűrés ilyenkor — ugymond — «rosszabb a kholeránál, a rothadáshoz hasonló, és könnyen megárhathat.»

Igy írják le az egykorú jelentések a század egyik legérdekesebb hypnózis esetét, mely nem kisebb meglepetést keltett annak idején, mint a most lefolyt hypnotikus dráma. A tanulság hadd vonjak le belőle azok, a kik hivatottak a jelen esetben is ítéletet mondani. Bizonyára az egybetetés nem egy tekintetben fog magyarázatul szolgálni ahhoz az esethez is, mely most döbentette meg az országot. Az egri kispap azonban a hypnotikus álmában előre megjövendölt idő letelte után tökéletesen helyreállva utazhatott haza az övihez, míg a tuzséri végzetes kísérlet hősnője — fájdalom — áldozata lett bajának.

V. S.

A KÖZEGÉSZSÉGI KONGRESSZUS TAGJAINAK KONSTANTINÁPOLYI KIRÁNDULÁSA.

Redván basa, vezéri rangban Konstantinápoly főpolgármestere, azon török kitűnőségek közé tartozik, kik a török birodalomban a nyugati polgárosulásnak őszinte és erélyes barátai; valamint a török nemzet általában, úgy különösen Redván basa a legnagyobb rokonszennel viseltetik a magyarok irányában, követvén ebben fejedelmének, Abdul-Hamid szultánnak példáját.

A legközelebb lefolyt s a budapesti nemzetközi közegészségi kongresszus által Csatáry Lajos egészségügyi tanácsos vezetése alatt szervezett konstantinápolyi kirándulás, melyben 40 magyar és 56 különböző nemzetiségű szakfelelő vett részt, újabb bizonyosságot szolgáltatott a magyar szultán, mint a török nemzet irántunk ápoló baráti érzelmeinek, melyeknek egyik fő tolmácsa Redván basa volt.

A kirándulókát vívó vonatot a konstantinápolyi törvényhatóság részéről Resád Redván bej, az osztrák-magyar nagykövetség részéről pedig Scapary gróf és Van Zell konzul fogadta. Szeptember 14-én pénteken a szelamlik — a szultán jelenlétében tartott isteni tisztelt — alkalmával, melyen a magyarok s az idegenek egy része is megjelent vörös török feztben, a szultán Sakir basát és Emin bejt küldötte a kirándulók vezetőjéhez örömet és megelégedését tolmácsolni

a kongresszusi tagok látogatása felett, egyszerűsmind megbizta Csatóryt, hogy nevében őket ugyanazon nap estjére udvari ebédre meghívja. A fényes ebéd Redván basa elnökölts 150 vendég vett részt; Csatórynak hivatalos pohárköszöntője után a magyarok közül Országh Sándor és Dr. Dobozy, azután az egyéb nemzetek képviselői tartottak a szultánt, a török nemzetet és Redván basát életű szónoklatokat, melyekre Redván török nyelven igen ékesen válaszolt. Az ebédterem török és magyar czimerekkel és lobogókkal volt feldisztve.

Szeptember 16-án, vasárnap küldöttség ment báró Calice nagykövethoz, melynek tagjai Csatóry, Országh, Dobozy, Sárváry, Molnár és Hudomel voltak. E küldöttség megköszönte a nagykövethoznak a szives fogadtatást. A nagykövet, ki saját gőzhajóját küldötte a nevezetektől és azon szállította őket vissza is bujkerdei palotájából Konstantinápolyba, fényes villásreggelit adott tisztelőikre, melyen Csatóry magyar, Országh pedig német nyelven köszöntötték fel a szives házigazdát és nejét.

Szeptember 17-én a szultán kincstárát tekintették a kongresszus tagjai, kiket Mehmed Murad bej szárnységű alezredes vezetett; Abdul Medsid szultán arcképe előtt az összes magyarok rövid imát mondtak, mert ő volt az, ki 1849-ben a menekülteket nagylelkűleg fogadta és nem törődve a netaláni háború vesélyeivel, kiadatásukat megtagadta.

Redván basa e napon levelet intézett Csatóryhoz, melyben ismételve tudatta a szultán megelégedését és üdvözlését.

A NEMZETKÖZI KOZEGÉSZSÉGI ÉS DEMOGRAFIAI KONGRESSZUS TAGJAI.*

SHEEL JÁNOS 1839-ben Potsdamban született. 1867/68-ban a hallei egyetemen, 1868/71-ben pedig Proskauban az államtudományok magántanára volt. 1871-ben ugyane tanszékre rendkívüli tanárnak hívatott meg a berni egyetemre, majd 1877-ben a németbirodalmi statisztikai hivatalba lépett, melynek 1891 óta, titkos főkörmánytanácsosi ranggal, igazgatója. A Németbirodalomban a szövetséges államok legnagyobb részének megvan a maga statisztikai hivatala. Ez természetesen korlátolag hat a birodalmi statisztikai hivatal hatáskörére, s ha ez, e hátrányos helyzet dacára, oly nagy szabású s mondhatni mintaszerű működést fejt ki, azt első sorban kitűnő igazgatója, Scheel, szakavatott vezetésének lehet tulajdonítani, kinek hivatalos érdemeit jeles szakirodalmi működése is jelentékenyen emeli. Kongresszusunkon mint a Németbirodalom képviselője vett részt, s a záró ülésen tartott beszédében meleg rokonszenvtől áthatott szavakkal emlékezett meg hazánkról és nemzetünkről.

BARÓ WIEDEHOFER HERMAN, udvari tanácsos a gyeri mekgyógyászat nyilvános rendes tanára a bécs egyetemen, s igazgatója Bécs legrégibb gyermekkórházának, a Szt.-Anna kórházának, született 1832-ben Weyer-ben, Felső-Ausztriában. Orvosi tanulmányait Bécsben végezte s tanítványa vált Mayr-nek a híres gyermekorvosnak. Orvossá 1856-ban avattatott fel. 1856—59-ig a jelenczházban, majd a Szent-Anna gyermekkórházban működött mint segédorvos s Mayr halála után igazgatója lett e kórháznak. Rendes tanár 1885-ben neveztek ki. Wiederhofer már 1863 óta udvari orvos s a királyi családnak ma is kedvelt és bizalmas embere. A királyi család körében tett kiváló szolgálataiért nyerte jutalmul néhány évvel ezelőtt a bárói rangot. Wiederhofer mint tanár és orvos egyaránt tisztelt. Ma egész Európában kétségtelenül ő a legnagyobb tapasztalattal bíró gyermekorvos. Munkái közül különösen becsesek a köldök-bántalmakról írott cikkei, s a gyermekek gyomor- és bélbántalmairól tárgyaló terjedelmes monographiája. A budapesti kongresszuson a gyermek-egészségügyi szakosztálynak volt tiszteletbeli elnöke.

Dr. MILYANICS PÉTER, montenegrói egészségügyi főnök. Montenegro kis fejedelemségnek összesen 11 állami orvosa van és ezeknek a főnökük dr. Milyanics Péter, a ki a budapesti nemzetközi közegészségi és demografiai kongresszuson Montenegro képviselte és az odaváló elmebetegéről előadást is tartott. Dr. Milyanics a banyani törzsek szülőltje, előbb a belgrádi főiskolában jogot végzett, később a moszkvai egyetemen az orvosi tudományoknak szentelte magát és mint végzett orvos, Miklós fejedelem költségén Párisban és Berlinben tett tanulmányokat. Igen jellemző, hogy a kis állam annyira

* A nemzetközi közegészségi és demografiai kongresszuson a legkülönbözőbb nemzetek képviselői megjelentek, melyek közül a jelen közleményben a melynek szövege és képei múlt heti számunk zárta után érkeztek, a többiekkel együtt közölhetők már nem voltak.

becsüli a közegészségügynek a főnökét, mint a miniszterelnökét, mert mind a kettőt egyenlően fizeti, azaz 3500 forinttal, a mi Montenegroban sok pénz. Dr. Milyanics 42 éves és 10 év óta előkelő orvos hazájában. Mielőtt Cetinjebe került az állami kórházhoz, két évig közegészségi orvos volt Podgoricza városban. Irodalmilag is működött.

B. WIEDEHOFER HERMAN.

SCHEEL JÁNOS.

MILYANICS PÉTER.

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris, szeptember végén.

Az átmeneti időszak a divat dolgában nagy mozgalmat idéz elő, s ha véletlenül már a nyár közepén nem éreztük volna az ősz közelvölt, az idény divatjai még most sem lennének megállapítva. Egyelőre kalapok dolgában a toque alaku bársonyestipkéből és szalagból készült csinos kalaposka urajfa a helyzetet. Némeze vagy sötét színű skót szalmából font kalapokat, vagy rendkívül vékony posztóból készült vadászkalapokat csak elvétve látunk, míg a fiatal archoz illő toque-ok általános kedveltségnek örvendenek.

Harang alakú szoknyák, mérsékelt nagyságú újjak s rendszeren uszály nélküli estélyruhákhoz könnyű bársonyt használnak, még pedig sima mustárkban. Selymet csak fiatal hölgyek viselnek, míg sétára vagy kocsiában angol laida szöveteket látnak. A skót plaidet most is nagyon előkelő körökben viselik s úgy látszik, mintha a francia és belga posztóruhák teljesen mellőztetnének. A derék díszítésére nagy gondot fordítanak s a fényűzés, melyet fekete Valencienes csipkével fűznek, erőlyes megrovást érdemelne, ha ily módon a hazai ipart nem mozdítanák elő. Egyébiránt belga vagy német csipkében rendkívüli hiány állott be, mivel a gyárak nagyobb részében alig dolgoznak. Tavaly Páris első divattermeiben csakis régi csipkékről beszéltek, és senkinek sem jutott volna eszébe utanzott guipure vagy alenconi csipkét viselni. Az úriási kereslet folytán az árak magassága mellett, még arra is kellett számítani, hogy a csipkével való díszítés még az utczára és kocsiába való öltönytől is divattá válhat, mely okból az ipar ezen ágában nagy lendület állott be.

Pongyola ruhákat most már bizalmasabb látogatók fogadásánál is viselnek, csak hogy a pongyolának nevezett bő és hosszú uszály ruha oly fényűzéssel van kiállítva, hogy — a szabástól eltekintve — az estélyteremben is feltűnést okozza. A mint már említettem, fiatal hölgyek este könnyű selyem ruhákat viselnek, melyek esetleg a táncsteremben is beválnak. Rövid táncz nélkül napaság a divatvilág terméi nem is képzelhetők. Egy-két eszébe thea elköltése és ugyanannyi keringő után a vendég előtt távozhat. Magától értődik, hogy nagyobb társaságok a toilette dolgában többet követelnek, de azért a selyem ruhák uralmát a Crêpe de Chine, vagy egyéb ehhez hasonló szövetek nem ingatják meg.

Alice.

Előfizetési fölhívás.

A «Vasárnapi Ujság», a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, eredeti elbeszéléseket és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánótól, Herczeg Ferencztől, B. Büttner Linától, Szivos Bélától, Kazár Emiltől, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, francia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.

A «Vasárnapi Ujság» társalapja, a most már 40-ik évfolyamában lévő «Politikai Ujdonságok», melyet mint az események kü és részrehajlatlan előadóját, valódi hézagpótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállításban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség együtt találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg, s így e lap kivált vidéken, hol a postajárat a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is sok tekintetben pótolja.

A «Politikai Ujdonságok» újabbban mint képes ujság jelenik meg, s minden száma a napi eseményekre vonatkozó több képet közöl.

A «Politikai Ujdonságok»-hoz «Magyar Gazda» című kéthetenként megjelenő gazdasági és kereskedelmi képes lap van mellékelve, s ezen felül rendkívüli mellékletekkel is bővíti le az a lapnak hetenként másfél s minden második héten két ívre terjedő tartalma.

Mind a két lapnak kiegészítőjéül szolgál a «Világkrónika» című képes heti közlöny, mely hetenként egy íven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdeklődők napi események részletes magyarázatára szolgáló cikkeken kívül rendszeren közöl nagyobb elbeszéléseket és regényeket képekkel, úgy szintén mulattató közleményeket, képtalányokat, stb.

Előfizetési árak évnegyedre:

A «Vasárnapi Ujság» 2 frt — kr.

A «Vasárnapi Ujság» s «Világkrónika»-val együtt 2 frt 40 —

A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok» 3 frt —

A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok» s «Világkrónika»-val együtt 3 frt 40 kr.

☞ Az előfizetés bármelyik hónap elsőjénél kezdve eszközölhető.

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Petőfi vegyes művei. Az Athenaeum-társulat, Petőfi műveinek tulajdonosa, nem régiben bocsátotta közre a nagy költő összes költeményeinek végleges kiadását: a megállapított legteljesebb szövegben, az ismeretes variánsokkal, javításokkal, melyeket Havas Adolf nagy gondnal állított össze. Az Athenaeum közre adja Petőfinek vegyes műveit is, szintén Havas Adolf tanár jegyzeteivel, s most jelent meg ezekből az első kötet, mely a végleges kiadásnak egyszerűsége mind a negyedik kötete, hármát a költemények foglalván el. Külső alakban egészen megfelel az előbbi köteteknek, és 350 sűrűn nyomott lapon tartalmazza a költő drámáit: a «Tigris és hiéná»-t, Shakespeare «Coriolanus»-ának teljes, «Romeo és Julia»-jának befejezetlenül maradt fordítását, s végül azt a névtelen színműtörődékét, melynek egyik szereplőjeül Karaffát választotta a költő, s melyet a «Vasárnapi Ujság» közölt először. A költő szövegét közel száz oldalon Havas Adolf érdekes jegyzetei követik, melyek iradalomtörténeti és nyelvészeti szempontokból nyújtanak fölvilágosítást. A díszes kiállítású kötet ára 3 forint. — A vegyes művek szintén három kötetre fognak terjedni; a második kötet az elbeszéléseket, utatrjzokat és naplójegyzeteket, a harmadik a költő hírlapi cikkeit és levelezéseit adja.

PONGYOLA RUHA.

Az Olcsó könyvtárnak az eddigénél is még olcsóbb új kiadásából megjelent az első sorozat kitűnő hazai és külföldi írók műveiből. A megválogatott tartalom mellett, az írók és a tárgy változatossága mindig nevezetes előnye volt e vállalatnak husz év óta, mióta csak a Franklin-társulat megindította Gyulai Pál szerkesztésében.

Mérsékelt vállalkozás volt ez annak idejében, a mikor a szűk irodalmi viszonyok között az olvasó közönség csekély számánál fogva a könyvkiadó vállalatok kénytelenek voltak kiadványaiknak magas árakat szabni. De a vállalkozást mindazonáltal nem remélt siker koronázta. Közel 400 kötete elterjedt széles e hazában mindenfelé s ma már csaknem valamennyi magyar háznak valóságos családi könyvtára. Ez a siker bírta rá a Franklin-társulatot, hogy a vállalatból új, az előbbinél olcsóbb előfizetést nyisson. A vállalat nem zárja ki az ujdonságokat sem, a mennyiben azok irodalmi magaslaton állanak, de főfigyelmét arra fordítja, hogy a hazai és külföldi írók oly műveit és fordítmányait közölje, a melyek vagy nem voltak még összegyűjtve, vagy önálló kiadásban még nem jelentek meg és így a közönségre nézve mintegy elvesztettek tekinthetők. Az «Olcsó Könyvtár» új kiadása 20 számot tartalmazó sorozatból áll. Előfizethető egy sorozatra 2 forintjával és az egyes szám ára most 10 krajczár. Az első sorozat most megjelent művei ezek: Csokonai Vitéz Mihály tréfás eposzja: «Dorottya, vagyis a dának diadalmja a farsangon», kettős füzet (111 lap) ára. 20 kr. Kármán Józseftől «Fanni hagyományai», a múlt század végi magyar irodalom e kitűnő elbeszélése; ára 20 kr. Koltsej Ferenc elbeszélései («A vadászok», «A kárpáti kincstár»), ára 20 kr. Kerényi Frigyes összes költeményei (1840—1851), a Pákh

Albert tollából való életrajzzal; 232 lap s ára 50 kr. «Lilomfi», Szigheti jeles bohózata, ára 20 kr. Ezek mellésorakoznak három elsőrendű külföldi író művei: «Machiavelli», írta Macaulay, a nagy angol essayista jellemzése a híres olasz államférfiről; ára 10 kr. «A montsbregyi kastély», a francia elbeszélő irodalom egyik jelesének, Sandeau Gyulának kisebb regénye; ára 10 kr. Végre Bret-Harte amerikai híres életképeiből öt darab kaliforniai történet, angolból fordította Belényesi Gábor; 138 oldal, ára 30 kr.

Tátra alatt. Költemények 1888—1894. Irta Bursics Ernő. Budapest 1894. Erősebb költői tehetség nem szól hozzánk e gyűjteményből, de érezzük, hogy egy érző szív őszinte vallomása ezek s nem egyszer szivesen átengedjük magunkat a hangulatnak, mely szerzőt dalra készítette. A kötetben — értékre is — az első helyet a családi érzelmeket zengő költemények foglalják el. A költő eleinte korán elhunyt fiatal nejét siratja, majd újra építi szédült tűzhelyét s a családi boldogság egyszerű örömeit festi. A családi érzelmeken kívül olykor a honfi érzés is dalra hangolja Bursics Ernőt. Saját sorsának képmását látja a Tátra bércei alatt a sok fenyő között egyedül álló tölgyfában. Ő is olyan árva itt, hol idegen dal, idegen szó hangzik, nem az az édes magyar szó, mint távol szülőföldjén, a Balaton verőfényes partján. Jóval gyengébb a kötetnek az a része, hol szerző nem mint a szív embere szólal meg, hanem a hol okosodik, vagy a szatira ostorával akarja sujtani a társadalom fonákosságait, igazságtalanságait. E nemű versei nagyon közepszerűek s a jó ízléssel sem állnak min-

— Képe vagy az emberszívnek. Mely tovább él, bár temet — S hőbortott esies alatt — Völgyeiben zöld lehet! ...

Petőfi mint követjelölt. Epizód a költő életéből. Irta Hentaller Lajos. Az Athenaeum-társaság kiadása. A nagy költő életének viharos epizódja, mikor Szabadszálláson 1848-ban mint képviselőjelölt föllépett, mert rá nézve nagy izgalommal járt a jelöltség, gyanúsították, becsémélték ott, s országos neve dacára sem sorakoztak mellé a választók, hanem megválasztották az ottani pap fiát, Nagy Károlyt. Ezt, mert sértőn nyilatkozott Petőfiről, a költő ki is hívatta Jókai és Pálfi Albert által, de Nagy Károly nemcsak el nem fogadta a kihívást, hanem Petőfit föl is jelentette Perczel Mórnak, a rendőrfőnöknek. Petőfi nagyon fájtak a szabadszállási események s ha követ nem lehetett, beállt honvédek. Életrajzából, leveleiből, akkori lapokból ismeretes ez az epizód. Hentaller Lajos képviselő azonban, ki buzgó kutatója a szabadságharc részleteinek, több oly adatot talált hozzá, hogy külön is megírhatta, s tisztább világításba helyezhette a költő életének ezt a szakát. Fölkerezte a még élő kortársakat is, hogy a lehetőleg teljes adatokat állítson össze, s gyarapítsa a Petőfi-irodalmat. A 63 lapra terjedő füzet adataiban megtaláljuk az akkori idők szenvedélyességét,

SELYEM ESTÉLY-RUHA.

dig összhangban. A kötet ára 2 korona. Mutatványul álljon itt belőle a következő költemény:

A csorbai tónál.

Újra látom hajajadát,
Tündéreggek szép tava!
Órök tavasz él körülöd
S bérceiden — tél haza ...

Reszket lelmem az örömtől,
Szememben egy könny remeg ...
S ingó vized csillogásán
Lelkem is elszendereg.

Nézlek, nézlek ... Tükröd fodra
Egymásba foly, elsimul —
S parthoz érve, csókot lopkod
Virágaid ajkairól.

Balzsam árny fenyvesidből ...
Mig, megtörve mélyeden,
Gyémánttá vál a napugár
A ringó habszéléken.

Ott egy ósnak von barázdát
Nyílesen kledben.
Itt réd egy fűszál hajlik,
Melyen kis bogár pihen.

A magasból bérezid orma
Hőfedetten itt feléd,
Felső s villám ott tanyáznak
S onnan szállnak szerteszét.

S egy-egy szikla — mint koporsó —
Ugy áll itt-ott vizeden.
Reszket árnyok hajajadon,
Mint bánat a szíveken ...

a költő ellen roszeleklün emelt vádakat és akadályokat, Petőfi elkeseredését. Az érdekes füzet ára 50 krajczár.

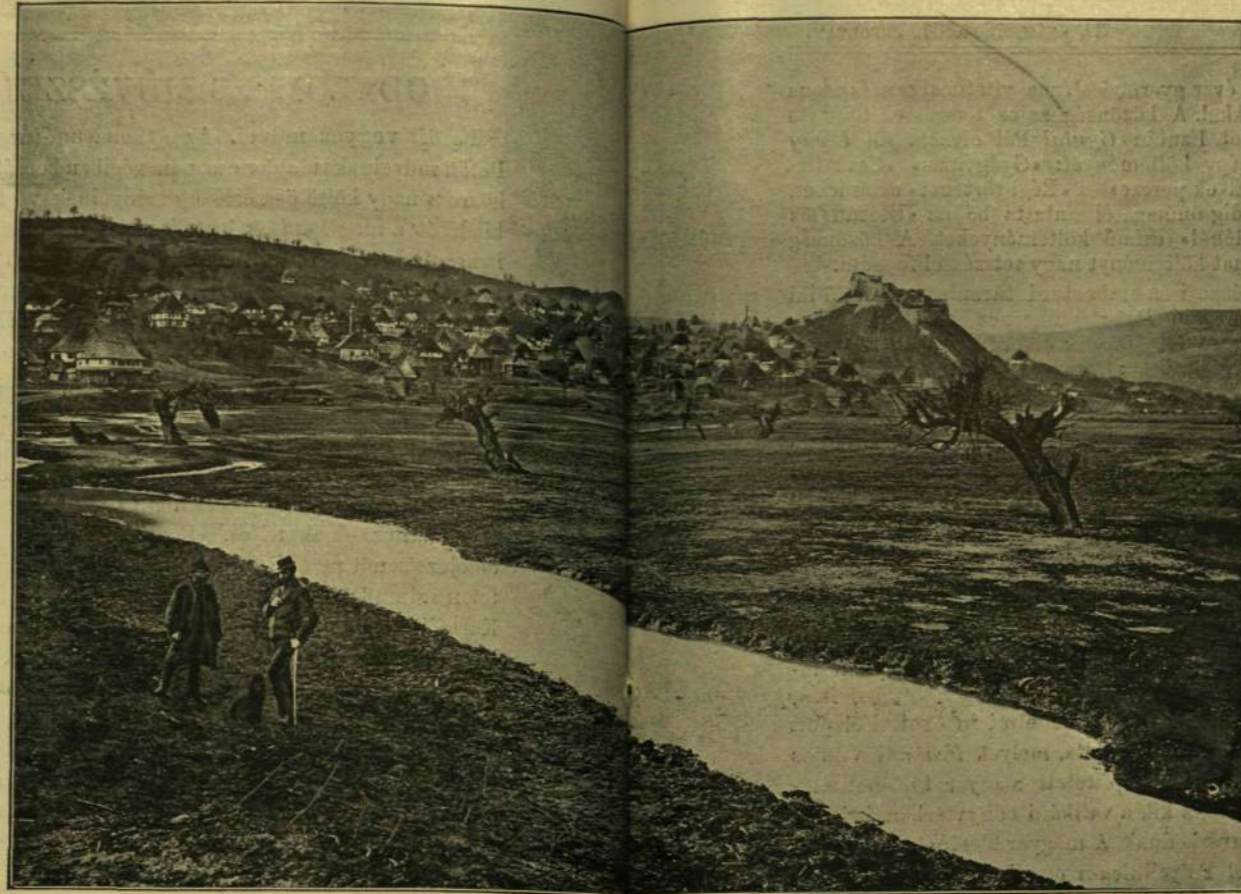
Magyar mese- és monda-világ. Az Athenaeum kiadásában és Benedek Elek szerkesztésében néhány hónappal ezelőtt egy jóra való vállalat indult meg, melynek célja, hogy a magyar történelmi mondák és a népmeséket feldolgozza s a népies előadásban gyakran előforduló nyerseségektől megtisztítva, ifjúsági olvasmánygyűjtése össze. Benedek Elek, a meséket, mondákat csinosan dolgozta át, megőrizve az egyszerű, népies hangot s a naivságot, de mindig irodalmi színvonalon maradván. A vállalat füzetenként jelenik meg s a fizetés kiadásból már összegyűlt az első kötet, 60 mesével. Ezek közt vannak a hun mondák is. A gyűjtemény a csodaszarvas mondájával kezdődik, mint a magyar nyelv és magyarság eredetéről szól. Egyébiránt történeti monda, és népmese egyenesen következik egymás után, a szerző így akarván megosztani a figyelmet a történet és a népmese közt. A meséket Széchy Gyula illusztrálta rajzokkal. Az első kötet 486 lapra terjed, s díszesen bekötve is kapható.

Elena férje, regény, megjelent az Athenaeum «Olvasótár»-ban. Szerzője Giovanni Verga, az olasz irodalom egyik népszerű jelese. Az érdekesítő regény 224 oldalnyi kötetet foglal el, s ára — vászonkötésben — 50 kr.

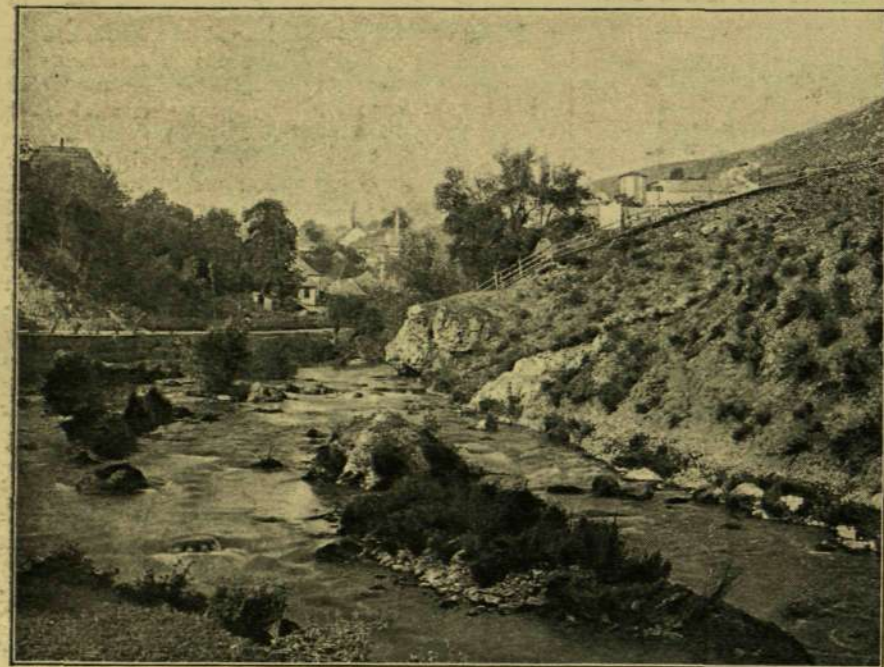
Elbeszélések. Szegeden «Szabad ég alatt» ezim egy kötet elbeszélés jelent meg Kisteleki Edőtől. A kötetben 19 kisebb-nagyobb elbeszélés van, jobbra népies tárgyúak, egyszerű történetek, melegséggel előadva, magyarosan elbeszelve. A könyv tehetséges fiatal íróit ismeret meg a közönséggel. — «Beszélések és rajzok» ezim pedig Hódmező-

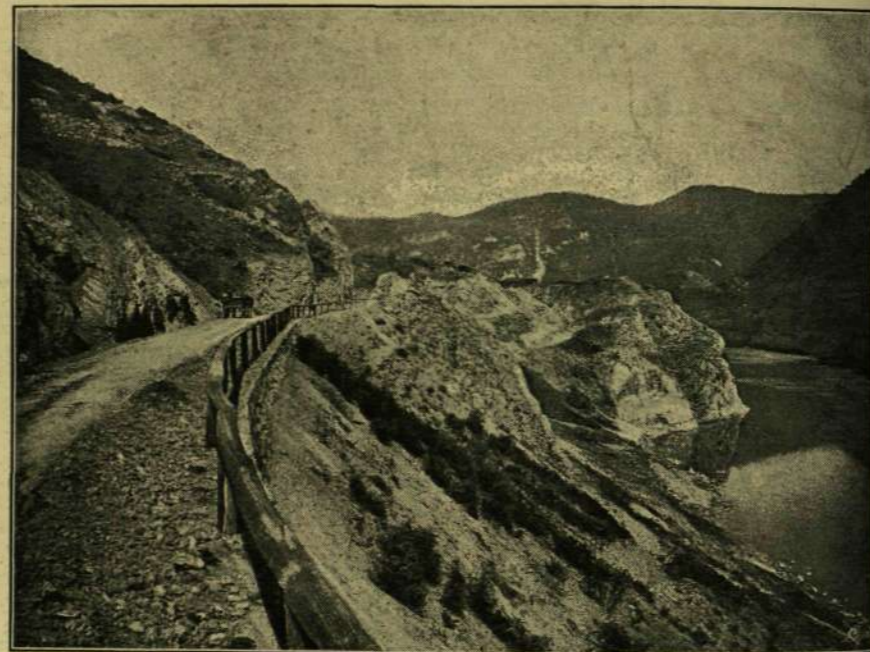
JAJCZA ÉS VÍZESÉSEI.

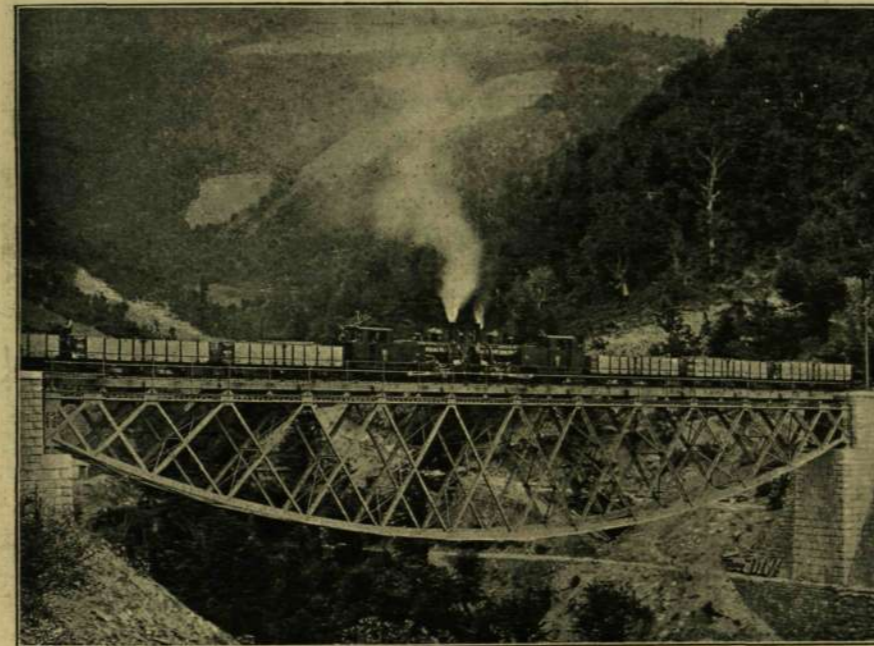
AZ ALSÓ PLIVA-TÓ.

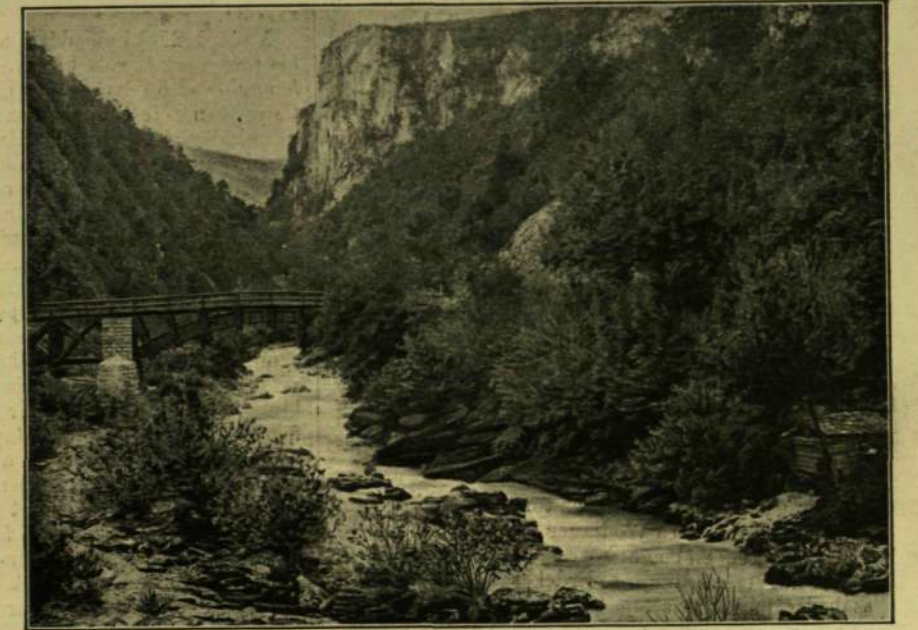
TRAVNIK KÖRNYÉKÉRŐL.

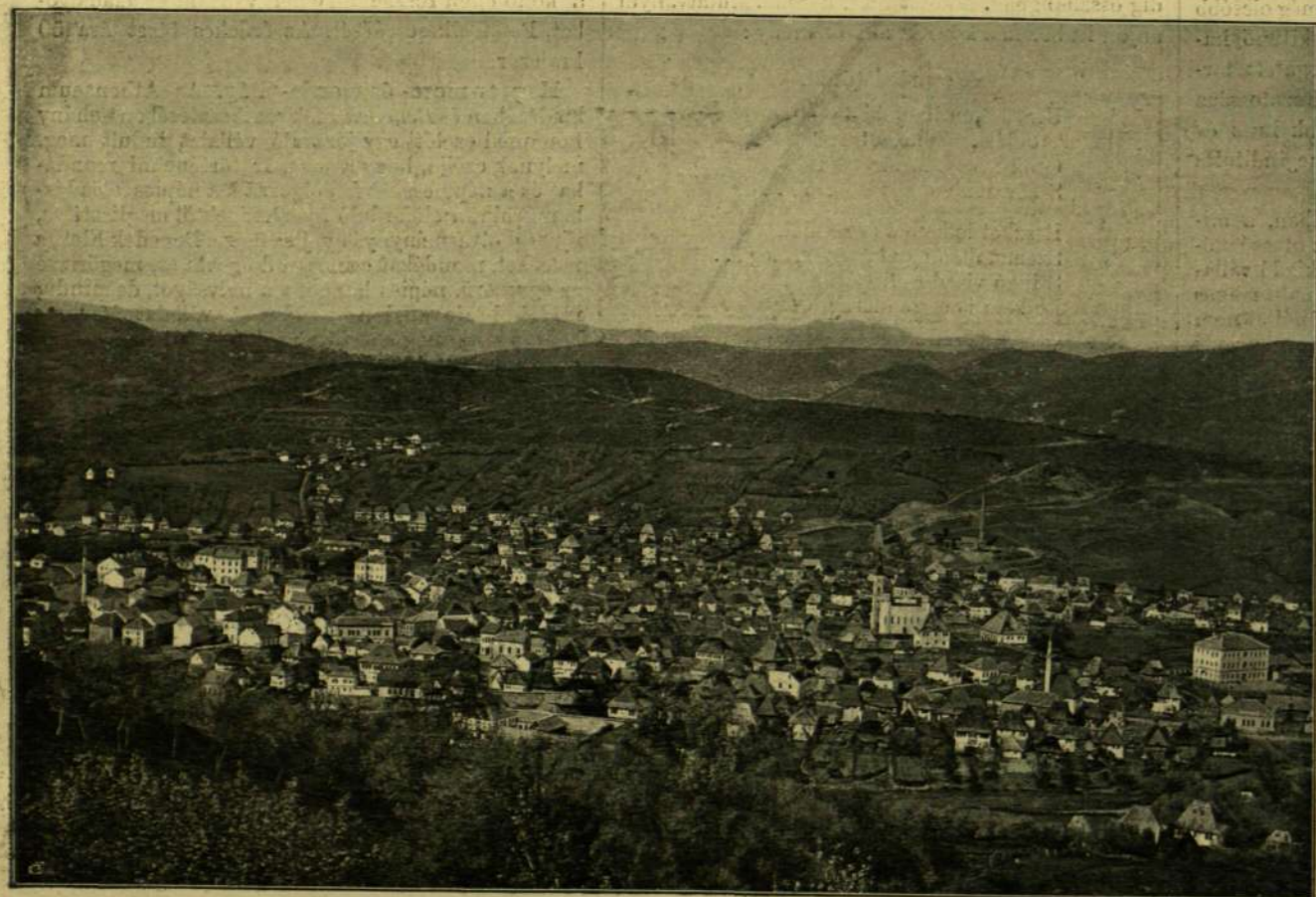
A DRINA FOKA ZVORNIKNÁL.

HÍD A LUKA-SZAKADÉKON.

A RÁMA VÖLGYE.

DOLNJA-TUZLA.

A VRSBAŃSKA POKOJA JAJCZÁNÁL.

MAGLAI ÉJSZAKRÓL.

Vásárhelyről *Vetro* Lajos Endre könyvét kaptuk, melynek tartalma sem különb, mint vékony alakja. — *„Vig karcolatok*» a ezime *Váradi* Ödön kötetké-jének, Debrecezenben jelent meg s a 80 lapnyit füzetben vagy husz apróság olvasható, olyan, minőt a lapok szokat napjában közele: karcolatok, humoreszkek, cserevészek mindenféléről. Persze ezek is jók, ha jók; de a gyöngököt vagy éppen nem jókat még köztbe is összegyűjteni, nem nagy becsúvágra mutat.

Portból lettünk, két elbeszélés az ifjúság számára: írta *Földes* Géza. A két elbeszélés: «Az örkői paraszi fiú» és «A koldus árvája», azt a tanulságot tünteti föl a figyelmet eléggé foglalkozható feldolgozásban, hogy szorgalom és becsület az elhagyott szegény sorsát is előre viszi és boldogulást és megelégedést szerez. A két elbeszélés egyik elterjedt ifjúsági lapban «Az én újságomban» jelent meg először. Több képet *Nagy László* rajzolt a két történethez. Csinos színes vászon kötésben ára 1 frt s megrendelhető a «Nemzeti Iskola» kiadóhivatalában.

Kis Lap, képes gyermekújság, szerkeszti Forgó Bécsi (Ágai Adolf). Negyvenhatodik kötet. A kicsinyek közkedveltségű «Kis Lap»-jából az ideai folyam első felvái számai egy nagy kötetben és díszes kötésben, több száz illusztrációval ellátva, most jelentek meg az Athenaeum kiadásában. Van benne kisebbeknek-nagyobbaknak való olvasmány, próza és vers, elbeszélés, apró történet, mese, tréfa, talány; szóval mindenféle, a mi oktat, mulattat és szórakoztat. A «Kis Lap» egy-egy kötetének ára, kötve 3 frt. Többet ér sok drága ifjúsági könyvnél, melyeknél a vastag papírt és nehézségi képet kell jó drágán megfizetni.

A dadogás gyógyítása, írta *Roboz* József, a siketnéma iskolai igazgató, a dadogók budapesti tanfolyamának vezetője. A könyv hosszas és bő tapasztalatnak és megfigyelésnek eredménye. Megállapítja a beszéd fogyatékoságának okait, foglalkozik a dadogás régiebb és újabb gyógyító módjaival. A könyv orvosoknak, pedagógusoknak és a művelt közönségnek is szócpana, s külön fejezetei ezek: «A beszéd hibái és a központi idegrendszer», «A dadogás és ennek okai», «A dadogás régiebb és újabb gyógy-módjai», stb. Végül a szerző a saját gyógyítása módszerét írja le és ismerteti a dadogás gyógyítására vonatkozó irodalmat. *Roboz*, a ki Aradon évek óta sikeresen működött a dadogók és siketnéma gyó-gyítása körül, gondallal állította össze dolgozatát s mindenesetre szolgálatot tesz vele a társadalom be-teg és hibás szervű, beszéd fogyatékos osztályának. A könyvet a szerző Szalay Imre kultuszminiszteri min. tanácsosnak ajánlotta. *Singer* és *Wolfner* kiadásában, Budapestben jelent meg.

A magyar szabadságharc történetéből, melyet *Gracza* György ír és *Wodianer* és fiai könyvkereskedése füzetekben bocsát közre, a második kötet 2-ik füzetét hagyta el a saját. Érdekes benne a Petőfi szabadszállási képviselőjelöltségére vonatkozó okirat, az a kérvény, melyet a kisebbségben maradt költő választói a képviselőházhoz adtak be, s melyben előadja, hogy az ellenfel Petőfit látó orosz kém-nek rágalmazta, a kinek agyonütését vagy felakasz-tását a miniszterium csak örömmel hallaná. A füzet melynek ára 30 kr., ezáltal is több illusztrációval jelent meg.

Előfizetések. A Szent István társulat igazgató-sága Weisz János gráci gyemati tanár *Világtörténelmének* magyar kiadására hirdet előfizetést. A munka 22 nagy kötetből áll, egy-egynek megrende-lési ára 4 frt. — *Thebusz* János zólyomi ág. ev. lel-kész megírta az *1891—94-iki országos zsinat* törté-netét saját jegyzetei és megfigyelései után, s most előfizetést nyit a műre. Minthogy az ágostai egy-ház pánszállásai aligha fogják támogatni a hazafias lelkész vállalkozását, kívánatos volna, ha a hazafias rész tenné lehetővé az érdemes munka megjelené-sét. Megrendelhető a szerzőnél Zólyomban 4 ftrért.

Irodalmi pályázat. A Petőfi-társaság most már második ízben pályázatot hirdet a következő irodalmi tétel kidolgozására: *Adassék elő lyrai költészetünk története 1830-tól napjainkig.* Jutalma 400 korona. A pályaművek a Petőfi-társaság titkári hivatalához küldendőek 1895 május végeig. A jutalmazott mű a szerző tulajdona marad, a ki tartozik művét, a díj odaítélésétől számított egy év alatt kiadni. Ha ezt nem tenné, a kiadási jog a Petőfi-társaságra száll.

Az operaszínház jubileuma. Szept. 27-ikén jub-láris előadás volt az operaszínházban, mely épen tíz évvel ezelőtt nyílt meg. Folytonosan viszontagsá-gok sora e tíz év; az intendánsok, igazgatók, kar-nagyok egyre változtak, a művészi erő ingadozott, primadonnák, énekesek jöttek és ismét mentek, a hiányzó erőket vendégszereplésekkel igyekeztek pótolni, s így az előadások nyelve magyarrá vál-ni nem tudott sehogysem. A közönség csak olykor ér-

deklődött egy-egy előadás, vagy vendég iránt, más-kor nagyon tartózkodott és így mindig nagyraöntött a deficit, noha az országos segély jó nagy. Most a tízedik évben arról van szó vajjon nem volna-e jobb az operát bérbeadni. Egy magánvállalkozó, az állami segélyrel talán megtalálhatná a művészi színvonalat és a közönség érdeklődését.

A tíz esztendő alatt 114 opera és ballet fordult meg a színpadon. Vendégszerepelt 54 énekesnő, 28 énekes és több táncosnő. Intendánsok voltak: br. Podmaniczky Frigyes, gr. Keglevich István, Beniczky Ferenc, gr. Zichy Géza, kinek visszalépése óta intendáns nincs, hanem teendőit ideiglenesen Stesser József miniszteri tanácsos vezeti. Mint igaz-gatók egymás után következtek: Erkel Sándor, Mahler *Gusztáv*, Nikisch Arthur; karmesterei névsora pedig Erkel Ferenc, Erkel Gyula, Erkel Sándor, Mahler *Gusztáv*, Rebicek, Nikisch, Sziklai és Benkő. Az igazi változatosság azonban a főbb szereplőkben nyilvánul, s ez magyarázza meg legjobban az opera bajait. Azok a magánzsereplők, a kik a megnyitási alkalománál már itt voltak és ma is itt vannak: Ma-leczkyné, Rotter Gizella, Abrányiné, Broulik Ferencz Ney Dávid, Dalmoky Béni, Szendrői Szabó Lajos, Takáts Mihály, Perotti Gyula. Az egyes operák és balletok előadásának száma az egy és száztizenegy között váltakozik. Legtöbb előadást három ballet ért. A «Bécsi keringőt» száztizenegyszer, a «Baba-tündér» épen százszor, «Excelsior» kilencvenkilencszert adták elő. Az operák közül legtöbbször a «Parasztbecsületet» (88) adták elő. Utána legtöbb előadást a következő operák érték: «Faust» 64, «Hugonották» 60, «Aida» 52, «Troubadour» 51. «Lohengrin» 49, «Zsidónő» 44, «Otello» 39, «Hu-nyadi László» 38, «Széviillai borbély» 38, «Bajazzók» 38, «Alarcos báli» 38, «Mignon» 37, «Carmen» 35, «Tell Vilmos» 35, «Tévedt nő» 34, «Tannhäu-ser» 34.

A szept. 27-iki előadásra a tíz év előtti megnyitási programja volt kitűzve: «Bánk bán» és «Lo-hengrin» első felvonása és «Hunyadi László» nyitánya. A nézőteret, mely nem felt meg egészen, telje-sen kivilágították. Az előadásra külön meghívták az első intendánsot, b. Podmaniczky Frigyeset, ki Stes-ser intendáns-helyetteseként együtt pályából nézte végig az előadást. «Bánk bán» tíz év előtti szereplőiből egyedül *Odry* jelent meg a színpadon, most is mint Petur bán. A közönség megörizte tíz éves nyugalmát. «Bánk bán» részletének befejezése után azonban egyszerre zajos tapsban tört ki és *Erkel* Sándort éljenzte, ki a zenekart vezette. Erkel azonban nem jelent meg a közönség hívására. Kö-vetkezett «Hunyadi» nyitánya, a mit a zenekar kitűnően adott elő, ismét Erkel vezetése alatt. Be-fejezése után megújult a taps Erkelnek, a kinek végre is meg kellett jelenni a karnagyai emelvényen. Ekkor nagy babérorszort nyújtottak át neki. A szalag felirata ez: «A lefolyt tíz év legjobb igazgató-jának». «Lohengrin» első felvonását *Nikisch* diri-gálta. A két főszereplő, Lohengrint és Elzát *Perotti* és *Vasquez* grófnő énekeltek olaszul. (Tíz év előtti Gassi és Reich Irma magyarul.) A jubiláris napot kiegészítette, hogy a nemzeti színház személyzete koszorúkat helyezett el az operaszínház bejáratánál Erkel és Liszt szobrára. Az előadás után pedig lakoma volt.

Feszty körképe metszetben. *Morélli* *Gusztáv* tanár, a jeles fametsző művész, hónapok óta dolgo-zik Feszty nagy körképének, a «Magyarok bejövete-lé»-nek fametszetén. Négy és fél méter hosszú lesz ez; tehát oly óriási fametszet, minő nem igen sok készül-hetett eddig. A róla nyerendő képet, összehajtogatva, album alakjában szerezheti meg a közönség. A kör-kép, két fő csoportja: Árpád a vezérekkel és az ál-dozó táltosok, külön is megjelenik, színezve.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Kisfaludy-társaság szept. 26-kán ült össze a nyári szünet után. *Gyulai* Pál foglalta el az elnöki széket.

Vargha Gyula titkár először is a jelenteni valókat terjesztette elő. A társaság képviseltette magát az Erdélyi János emlékünnepén; Szinnyei József pedig 100 ftrtal az alapítók közé lépett. Első felolvasó *Hegedűs* István volt, a ki *Imre* Sándornak «Petőfi és Heine» című tanulmányát olvasta föl, Kiemeli a számtalan rokon vonást, mely a két költő jellemé és költészetének irányja között van. Mindketten a szabadság költői s mindkettőnek egész életét és világlát a szabadság után való forró vágy irányítja. Ez vezeti Heinet Franciaországba és ez Petőfit a csatáért. A két nagy költő műveinek összehasonlítására tér át ezután. *Vargha* Gyula «A gyermek Jézus eltű-nése» című verses biblia történetét olvasta föl. A szent család egy karaván élén vándorol a sivatag-ban, mikor Mária hirtelen észreveszi a gyermek Jézus eltűnését. Meghatón rajzolja az anya fájdalmát és bujdosását a gyermek keresése közben. Végre is a jeruzsálemi nagytemplomban talál rá, a

hol a 12 éves gyermek Jézus vitatkozik a farizeus irástudókkal. A közönség zajos tetszéssel tüntette ki a költőt. Ezután *Gyulai* Pál olvasta föl *Lévay* József négy költeményét: «Gyógyulás» «Csak itthon», «Élvek perze» és «Régi történet» címűekkel, végül pedig önmagától mutatta be az «Utczán» és «Kandallónál» című költeményeket. A közönség mind a hat költeményt nagy tetszéssel fogadta.

A régészeti és embertani társulat szept. 25-iki ülésén, melyen *Pulszky* Ferencz elnököt, *Nagy* Géza olvasta föl *Mihalik* József leírását két régi kassai ötvös-műről; az urvasoratról és a kerek aranyozott patenáról az első készítője Kecskeméti Ötvös Péter, ki az ötvöség művészetéről könyvet is írt. A második ötvös-mű készítője Kállai Mihály. Ezután *Gröz* István az esztergomi Bakács-kápolna (1506) építőjéről értekezett, s nem lájta bebizonyítottak, hogy Peruzzi műve volna; majd *Nagy* Géza tartott előadást «Frigyes»-szász választó fejedelem királyjáról, melyet 1425-ben kapott Zsigmond királytól Budán. E kérdéssel össze-függésben *Hampel* József is szólott néhány szót a magyar sodronyománczról, azután pedig újabb régészeti leleteknek bemutatott egy O-Szönyben ta-lált bronzüstöt.

A római magyar történelmi intézet. Főlépült már Rómában az a palota, melyet *Fraknói* Vilmos címzetes püspök építtetett magyar történetudó-sok számára, a kik a vatikáni könyvtárban és levél-tárban buvárkodnak. A magyar történelmi intézet a Piazza del Polydinica-n emelkedik, öt tudós szá-mára van berendezve a legnagyobb bőkezűséggel ellátva mindennel, a mi csak könnyebb és kel-lemesebb teheti a tudományos munkát. Az épület fekvése igen szép, körötte ciprus-ligetek, előtte az örök város egész panorámája.

MI UJSÁG?

***Mai számunk utolsó az évnegyedben,** s a kiadó-hivatal a t. előfizetőket megrendeléseik mielőb-bi megújítására kéri föl, nehogy a lapok kiadásá-ban fennakadás álljon be.

A királyi pár Gödöllőn. A királyt október 4-ikére, épen venenapja várják Gödöllőre, a hol már ak-kor ott lesz a királyné is. Erzsébet királyné Korfu szigetéről Ferencz Salvator főherczeggel és Mária Valéria főherczegnővel szeptember 30-án érkeznek Miramárba. A királyné azonnal Gödöllőre utazik, míg Ferencz Salvator főherczeg és Mária Valéria főherczegasszony a lichtenegói kastélyba mennek. A királyi pár hosszabb időt tölt Gödöllőn; a király többször bejön Budapestre, s október közepén itt fogadja *Sándor* szerb királyt, ki két napig a budai királyi palota vendége lesz.

A Margit-sziget megvétele. Azok a budapesti körök és kaszinók, melyeknek befolyásuk van a fő-városi ügyekre, vagy pedig szeretnek hangot adni, most a Margit-sziget megvétele fölött vitatkoznak és igyekeznek hangulatot csinálni. Úgy látszik, hogy az érdeklődésben eddig a sziget megvásárlásának ellenzői járnak elől, és azok, a kik a városi közgyl-lésben mindennek szeretnek ellenmondani. Már egy pár kör és kaszinó meghozta határozatát és pedig a sziget megvásárlása ellen. Azt kérdezik, hogy mit fog jövedelmezni a városnak, ha megveszi a Margitszigetet? Mintha egy nagy városnak csak arra kellene tekintettel lenni, hogy jól jövedelmez beruházásokat tegyen. Mások azt hozzák föl, hogy a 3¹/₂ milliós vételár meg sem bírja Budapest pénzügyi állapotát, és a sziget fentartása is nagy áldozatokat kíván. Egy félmillió lakosságú város azonban, mely-nek nincsenek közelben kirándulóhelyei, bent sin-csenek üdítő ligetei, kötelesekkel tartozik lakosainak, a a köteleseknek mindig költségekkel, áldoza-tokkal járnak. Sok dolgot el lehet halasztani jobb időre, de ha a Margit-sziget megszerzését Budapest most elmulasztja, seha többé nem kapja meg.

Salamon Ferencz síremléke. Nagynevű törté-netírónk sírját még mindig nem jelöli hozzá méltó síremlék. Miután most az özvegy, a ki szerény viszonyok között él, síremléket állíttat férjének, hogy a költségeket fedezhesse, ajánlatot tett a fővárosnak, hogy a megboldogult által írt, Budapest történeté-nek meglevő példányait 66¹/₂ engedménnyel a fő-városnak adja. A műből — melyből négy kötet jelent eddig meg — mintegy 700 példány van, a melyek megvételével a főváros nemcsak nem veszít, de nyerni fog, ha a mű teljes lesz, s egész áron érté-kesítheti. Az ügy nem sokára tárgyalás alá kerül a

városnál s remélhető, hogy szívesen karolják föl. — Megemlítjük egyúttal, hogy Salamon Ferencz fölött az emlékbeszédet *Szilágyi* Sándor tartja az akadémia egyik közelebb tartandó ülésén.

Az öskeresztény régészet tanszéke. A Spalató-ban közelebbről tartott archaеologiai kongresszus el-határozta, hogy az intéző körök felhívandók, hassanak oda, hogy az egyetemeken az ősi keresztény régészetet is tanítsák. Nálunk dr. *Czobor* Béla archaеologusunk buzgólkodik e mellett és a napok-ban próbaelőadást is tartott a kalocsai papnevelő intézetben. Az érdekes előadás jelen volt Császka György kalocsai érsek és Boromissa Tibor kanonok, szeminariumi igazgató is. *Czobor* a többi szem-inariumban is tart ilyen előadást.

A budai ref. templom, mely a Dunaparton a fazekas-téren épül már annyira előre haladt, hogy szept. 22-én megtarthatták a bokréta-ünnepet. Ott voltak többek között *Szász* Károly ref. püspök, *Da-rányi* Ignác orsz. képviselő, *Petz Samu* építész s még számosan. Szegő Antal másodpallér a legelső pár-kányról beszédet tartott, s elítelte az egyháztanács tagjait, *Petz* tervező mépítészét, s a munkásokat, a kik a nap örömeire bort s pénzegyűjt kaptak. A templom ez évben elkészül s a jövő évre csak a belső munkálatok maradnak.

A XIII. századból való zsidó sírkövek. A budai részen a Krisztinavárosban régi zsidó temető nyomaira akadnak. A *Pauler-* és *Alagut-utca* sarkán ház építés közben, négy méternyi mélységben zsidó felíratú sírkövek jöttek napvilágra. Az egyik sírkő darabon csak 38 évszám van, de egy másikon tisztán és betűkkel kirva olvasható ötezerhatvan és a mi az 1279—80-ik évnek felel meg. Ez eltemetett neve *Péter*. Ezt a nevet egykor gyakran viselték a zsidók. Valószínű, hogy a Magyarországon eddig ismert legrégebb zsidótemetőre találtak, s hogy ha további folytatnak a kutatást, még több emlék is előkerülne.

Öskori temető Kecskeméten. A milleniumra országoszerzte ásátások folynak, történelmi emlékeket keresnek a magyar történet éskorából. *Kecskeméten*, hol *Pösta* dr. vezeti az ásátásokat, találtak már egy temetőt a népvándorlás korából. A csontvázak mind arccsal délre s egymástól 5—5 lépésnyi távolságban fektetésben s balkezükből vassárdra, jobbkezükből vassnyíl volt, a csontvázdeket baloldalán pedig tör. Találtak mindenféle bronz készleteket, s egyéb régiségeket. A szent-lőrinczi ásátások alkalmával sikerült feltalálni annak a nagy sáncnak a nyomait is, a mely Bajtától Debrecezenig húzódot. A sírok-ban több olyan ezüst halántékgyűrűt találtak, a melyek a IX—XI. századból magyar sírokban talál-hatók. Az egyik női víz fogai közül *Bela Dux* feliratu ezüst pécsezkét vettek ki, Béla vezér dérnáriját, a mely az 1048—1066-ig terjedő időkből való.

Régi pénzváltók a milleniumi kiállításon. Az 1896-iki kiállításon bemutatják a régi pénzvilágot is. Látni lehet majd, egy pénzváltó-asztalt a XIV. századból, az asztalon az addig hazánkban használt réz- és ezüstpénzekkel, valamint az akkor legelsősöb-ben vert aranyokkal. Érdekes lesz egy bankár házának külseje *Budán* a XVI. századból. Beláthatni az üzletbe is, a hol egy olasz bankár, a perzsbéri a pénzverő lesznek. Egy helyiségben az erdélyi XVII—XVIII. századból visszamaradt tárgyakat gyűjtik össze. E helyiségben egy hitelügyletet, illetve zá-logbmondást fognak a bíró, kölcsönvővel és kölcsön-adó alakjai bemutatni. A XIX. század elejéről a leg-első biztosító-társaság íródai helyisége lesz kiállítva. Ott lesz továbbá a pesti hazai első takarékpénztár és a pesti magyar kereskedelmi bank első íródai helyisége a negyvenes évekből. Ezeket kívül a régi pénzek, váltók, értékpapírok, prospektusok, mind érdekes elhelyezésben lesznek láthatók.

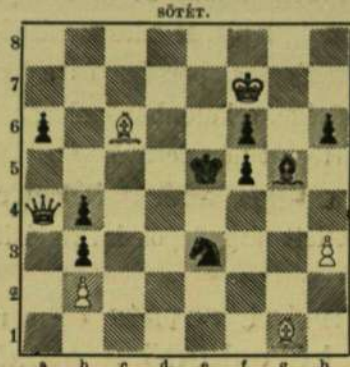
A vig színház részvényei. A már régen terve-zett vig színház ügye most odáig jutott, hogy fel-hívásokat bocsátottak ki részvények aláírása végett. A részvénytársaság elnöke gr. *Andrássy* *Tivadár*, alelnökei: b. *Lipthay* Béla és gr. *Keglevich* István. Mig Budapest főváros hatósága nagyon tartózkodó az új színház tervezései alatt, a kormány meg-ígerte, hogy 200,000 ftrt kölcsönt nyújt, de csak ab-ban az esetben, ha a színház építésére 200,000 ftrt szintén együtt lesz már. Eddig a részvénytársaság mindössze 50,000 ftrtal rendelkezik. Az aláírás tehát 200,000 ftrra történik, 200 ftrt részvényekben. Aláíráskor 20 ftrt fizetendő, a többi pedig csak ak-kor, ha a színház létesítése már biztos. A színház építése közülbelül 900 ezer forintba kerül s így — miután a város is hozzá fog járulni — mindössze csak 20 ezer forintra rag az évi kamat, a mit a köl-csönösszeg után kell fizetni: ez pedig jóformán annyi, a mennyi bért a népszínház fizet. A terhet tehát a napijövedelem könnyen megbírná s tiszta

haszon is állhatna elő. A vigszínház részvénytársá-sága a részvényeseknek kedvezményt is nyújt, a mennyiben a részvényesek részvényeik mennyisége után) elővételi díj nélkül válthatják meg jegyeiket. Részvényesek kell tőrekednünk, mert abban van a leg-nagyobb művészet.

Légy búska! A közölhetés mértékét most sem üti meg. Üzenet. A ki. Ha a mező, stb. A népdalok hangja el van bennük taláiba, de tartalmilag, a valódi népdalokból vett apróbb motívumok dacára, csak közép-szerűk.

SAKKJÁTÉK.

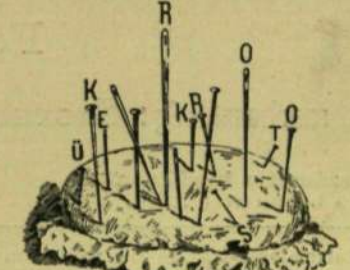
1857. számú feladvány. Gállitky A. W.-től.

Vilóos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Hibajáratás: A múlt heti 1856. számú Kotro-féle felad-ványban 45-ön vilóos gyalog áll.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 36-ik számában közölt képtalány megfejtése: Egy gondolat bánt engemet.

Heti naptár, szeptember—október hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Zoroastri
30 V. G 20	Jeromos	19 Jerom.	18 E 15 Ariadné 29
1 H. Remig p.	Remig	19 Trofim	1 Thi 5655
2 K. Leodegár	Leodegár	20 Teopiszta	2 Resch.
3 S. Kandil vt.	Kandil vt.	21 Kodrát	3 Zom. G.
4 C. Asv. Ferencz	Ferencz	22 Foka pk.	4
5 P. Placid	Placid	23 Foka fogant.	5
6 S. Brún	Brún	24 Telka sz.	6 S. Vajel.

Holnáltás. 3 Első negyed 6-án 8 ó. 1 p. este.

Felolós szerkesztő: **Nagy Miklós.** (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Egész selyem, mintázott Foulardokat (mint-egy 450 különböző fajban), méterenként 75 krtól 3 frt 65 krig — valamint fekete, fehér és színes selyemszőveteket 45 krtól 11 frt 65 krig — sima, kockás, csikos, virágos, damasziolt minőségben (mint-egy 240 féle dispositió és 2000 különböző szin és árnyalatban) szállít postabér és vámentesen a privátmegrendelő lakására **Henberg G.** (os. k. udv. szállító) **selyemgyára Zürichben.** Minták postafordulóval küldetnek. Svájcba címz. levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó.

THE MUTUAL

new-yorki életbiztosító társaság.

A legújabb biztosítási szerződés, melyet a «Mutual» a t. közönségnek ajánl, az

«Öt százalékos Kótelevezény»

mely a biztosítottak csakély díjazását mellett feljogosítja, hogy a kedvezményezettnek egy biztosított összeg után 20 éven át folyó

«évi öt%-ot tevő életjádékot» biztosítsanak.

A tőke 20 év múlva szintén a kedvezményezettnek tulaj-donmá megy át, míg ellenben, ha az utóbbi idő-közben esetleg elhalálozza, vagy a tőke utódnak azonnal kifizetik.

Közelebbi felvilágosításokkal és prospectusokkal szolgál a „Magyarországi vezérigazgatóság” Budapest, Károly-körút 26. sz.

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS”

a mely ez évben immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alaposasága és sokasága, rovatainak változatosasága, kitűnősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legrészletesebb s e mellett tárgyilagos hí tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az «Egyetértés» kereskedelmi s tőzsdei tudósításainak bőségével és alaposas-

gával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van.

Változatosan szerkesztett tárcajában annyi regény-olvasmányt ad, mint egy lap sem. Két-három regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30—40 kötetnyi regényt, részint eredeti, részint a külföldi legjelesebb termékeket, jó magyarságu fordításban kapnak az «Egyetértés» olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az «Egyetértés»-re.

Az «Egyetértés» 1894 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégebb napilapoknak.

ELŐFIZETÉSI ÁRAI: Egy hónap — 1 frt 80 kr. Félévre — — — 10 frt.
Három hónap — — — 5 frt. Egész évre — — — 20 frt.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

A szerkesztőség: Szerecsen-utca 35. sz. * A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. sz.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen és bérmentve küld.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

LUKÁCS MÓRICZ MUNKÁI.

Összegegyítette **GYULAI PÁL.**

Kiadta a Kisfaludy-társaság.

Két kötet.

Lukács Móricz aczélmetszetű arcképével.

A két kötet ára füzve 6 frt.

BAROSS GÁBOR RENDSZERE ÉS MŰVEI.

Irtta Szabó Jenő.

Ára füzve 80 krajczár.

Magyar királyi államvasutak.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar-francia kötelék.

Ezen kötelékben tojás, tojásfehérje stb. és leölt vad szállítására nézve mult év október hó 1-től érvényes kivételes díjazás 8. lapján foglalt azon határozatmány, hogy a csomagolatlan vadnak tetszés szerinti mennyiségben, teherárúként való feladásánál a vitelbér a francia vonalakon legalább 5000 kg. után szá-

mittatik, módosítottik olyképen, hogy f. év október hó 1-től a vitelbér csak 4000 kg.-ért fog felszámíttatni. Budapest, 1894 szeptember 20. Az igazgatóság.

A magyar kir. államvasutak budapesti déli üzletvezetőségének kezelése alá tartozó vinkovce-bréka-i helyi érdekű vasút gunja-bréka-bréka-i vonala Bréka állomással f. évi szeptember hó 12-én a nyilvános forgalomnak átadott. Nevezett állomás az összes forgalomra van berendezve. Ezen vonal megnyitásával egyidejűleg «Gunja-Bréka» állomás neve, Gunja-ra változtatott. Budapest, 1894 szeptember 12. Az igazgatóság.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben (IV. Egyetem-utca 4) megjelent és minden könyvtárnál kapható:

LEGUJABB HÁZI TITKÁR.

MAGYAR LEVELEZŐ ÉS ÖNÜGYVÉD

vagyis elméleti és gyakorlati vezérkönyv a közéletben előforduló mindennemű levelek, folyamodványok, kérvények, felelőbevételek, jogügyleti okiratok helyes szerkesztésére, iparosok, kereskedők, mezőgazdák, hivatalnokok és magánosok használatára.

Szerkesztette **FARKAS ELEK.**

Kilenczedik a legujabb (bezárólag az 1888. évi) törvénykezésre való tekintettel teljesen átdolgozott kiadás.

Ára füzve 2 frt 40 kr.

Vászonba kötve 3 forint.

TARTALOM:

I. Általános figyelemztetések a levelek beltartalmára vonatkozólag. — II. A közéletben előforduló levélminták. — III. Ipartörvény szabályai. (1884: XVII. t. cz.) — IV. Kereskedelmi ügyek. — V. Váltó-ügyek. — VI. Kereskedői s üzleti levelek. — VII. Magán-ügyiratok. — VIII. A szerződésekről. — IX. Okiratok, váltók, értékpapírok megsemmisítése. (1881: XXXIII. t. cz.) — X. Cselédek, munkások s más foglalkozások viszonyai. — XI. A vizjogi törvény. (1885: XXIII. t. cz.) — XII. Erdőtörvény. (1879: XXXI. t. cz.) — XIII. Gyámsági és gondnoksági ügyek. (1877: XX., 1885: VI. t. cz. és 1881-iki 3263. sz. igazságügymin. rendelet alapján.) — XIV. Földadó-kataszter. (1885: XXII. t. cz.) — XV. Örökösödési eljárás. (Az 1877: XX., 1881: LIX. és 1886: VII. t. cz. alapján.) — XVI. Vadászat, továbbá a vadászat és fegyveradó szabályai. (1883: XX. és XXIII. t. cz.) — XVII. Telekkönyvi ügyek. — XVIII. Végrendekezési jog. — XIX. Bíróságok hatásköre s a közjegyzőség. (1881: LIX. t. cz.) — XX. A pénzügyi közigazgatási bíróságok s döntvényei az adó- s bélyegilletéki ügyekben. — XXI. Bélyeg és illetékek.

Legjobb és leghirnevesebb pipere hölgypor : a
La VELOUTINE
Különleges Kispor
BISMUTTAI VEGYÍTVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Korunk fő nyavalyája az idegesség

és vértelenség, melyből számtalan más kór származik. Ez ellen pedig legbiztosabban hat a

VASAS CHINABOR

1 üveg 1 frt 20 kr., 5 üveg franco küldve 6 frt.

Ezen bor a saját magam által termelt ménesi Sherryvel van készítve és minden hasonló készítmények között a legtöbb chinaját és vasat tartalmazza.

Rozsnyay Máttyás gyógyszer-művegyészi laboratoriuma, Aradon.

Kapható Budaesten: Török József gyógyszerész urnál és minden magyarországi gyógyszerárban.

A 82,502/II. sz. rendeletben a magaskormány részéről ajánlva

Tüzi fercskendők

tökéletes ventilációs rendszerrel (központi fém-ventilek egy csomóban egyesítve). Különlegességek, köszégek, tüztöltők és gyárak részére, tüztöltő szerkek minden nemben, anihilátorok, kender- és spirál-fém-ök, felszerelések tüztöltők számára, sianok, övek, stb., szab. létrák, építési és kuzsivatytűk, mindennemű armaturák, gőzförtőtlenítők, szerzőművek, jutányos árban jóállás mellett kaphatók

Tarnóczy

tüztöltő- és gépgyár-részvény-társaságnál Budapestben. Gyár: Külső váci-út 95. — Mintatelep: Teréz-körút 36. sz.

WEINWURM ANTAL

fényképész első magyarországi chemigraphiai műintézete Budapest, IV., Károly-utca 3,

készít mindennemű czinkedzésű ábrát, autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitographia útján a legújabb nyosokban sokszorosítottatnak. Külön berendezés házonkívül való fényképfelvételekre.

Fontos gyomorbetegeknek!

a Barella P. F. W.-féle

Világi gyomor-por.

Kitüntetve. Páris 1889. Genf 1889. Brüsszel 1891. Magdeburg 1893. Bécs 1891. London 1883. Chicago 1893.

Kiváló eredménnyel használhatók mindennemű gyomor-betegségek ellen, mint: gyomorgörcs, gyomorsav, égés, ugyszintén vese- és hólyagbajoknál, megszünteti azonnal mindennemű fájdalmakat. Hogy minden kételkedésnek elejét vegyem, ingyen, csak a portó megtérítése ellen, küldök mintákat!

Valódi csak dobozokban 1 frt 60 kr.

Berlin S. W. P. F. W. BARELLA
Friedrichstr. 220-1.
francia orvosi társulatok tagja.

Raktár Budapestben Török József gyógyszer. Király-utca.

Évek óta kipróbált, fájdalomcsillapító házi szer

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Köszvény, csúsz és idegbajok ellen.

Kwizda-féle köszvényfolyadék

1/2 palack 1 frt. ó. 1/2 palack 60 kr.

Kwizda-féle köszvényfolyadék

Kapható minden gyógyszerárban.

Kwizda-féle köszvényfolyadék.

Főletét: kerületi gyógyszerár Kornburgban.

Magyarországi főraktár **TÖRÖK JOZSEF** gyógyszerár Budapest, Király-utca 12. 5668

MATTONI-FÉLE

GISSHÜBLER
legújabb érvényes
SAVANYU-KŰT

Légszusz-izzóvilágításnál nélkülözhetetlen a

FRITZ-féle szabad. csöhenger.

Soha sem pattan szét, javítja a lángot, s a teljes kihasználás folytán duplán fokozza az izzó testek tartósságát. Árak a legolcsóbbak. Tervezeteket ingyen és bérmentve.

FRITZ FERDINAND,

cs. és k. szab. légszuszgők gyára.

BÉCS, I., Kohlmarkt 16.

Ismét-eladók minden városba kerestetnek.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A magyar büntetőjog kézikönyve.

Irtta
Dr. Fayer László,
egyetemi rk. tanár.

I. kötet.

Bevezető rész és általános tanok. (Btk. 1—125. §.)

Ára füzve 3 frt.

Magyar Bazár.

Legszébb, legolcsóbb, legrégebb és legelterjedtebb képes divatlap. Megjelent minden hó 1-én és 15-én.

Az egyetlen hazai divatlap, melynek képei Párisban készülnek. Hölgyekre, nézve, kik ruháikat maguk készítik, nélkülözhetlen.

Előfizetési ára 1/4 évre 2 frt.

Megrendelő cím:

MAGYAR BAZÁR kiadóhiv. Ferenciek-tere 3.

A főváros legszebb látványossága

az Andrassy-út végén

Feszty Árpád óriási körképe:

magyarok bejövetele

Ez a kép három évig készült, s a magyar festőművészet legnagyobb alkotása. Egy 1800 cm-ternyi, e czéla szőtt vásznon s a hozzá épített kör alakú palotában a magyaroknak a volőzi völgybe való beérkezését tünteti fel.

A kép szembetűnő részei:

1. Árpád és a vezérek.
2. A harc s a szláv had maradvékával.
3. Latorcz és a fogoly szlávok.
4. A fejedelem-asszony és a magyar nők bevonulása az ökrös szekereken. Előttük a pogány oltár a rajta haldokló szláv pappal.
5. A nőrablás.
6. A pogány magyarok fehérő-aldozata. A táltos, a kádár, táncos leányok, bonczok, igriczek és dobosok csoportja.
7. Sátorverő magyarság.

A háttérben a beregi rónaság. Lovásca, a munkási vénhegy, a Latorcza folyó, az Istenhegy, Pálhegy, Szarkahegy stb. mérföldekre terjedő meszeségben látható.

Látható délelőtti 9 órától esti 8 óráig.

Este villamvilágításnál.

Belépő díj 50 krajczár.

BUDAPESTI CZÉGEK.

Eisenschiml és Wachtl
 Budapest, Váci utca 12.
 Gyár: Bécs, Kais erstrasse 62.
 Legnagyobb raktár mindennemű fényképezési gépek és készülékekből.
 Alapítva 1856. — Többször kitüntetve.
 Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Uj! A fotografálás elemei. Ára 2 frt.

Hirdetések felvételnek
 a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalában,
 Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

FÖLDVÁRY IMRE
 férfitánc- és fehérmű-raktára.
BUDAPEST,
 IV., Koronaherczeg-utca 11. sz., a főposta mellett és VIII., Kerepesi-út 9., a Pannonia mellett.
 Saját szabászat. — Telefon. — Árjegyzék bérmentve.
 Csé gem össze nem tértendő Földvári J. (Jakab) céggel.

Frakkionoket
 Nevelőkönyvet
 Gyermek-terápiáskönyvet
 Bábúkönyvet
 ajánl
 és
 elhelyez

Gerson Anna asszony
BUDAPEST,
Andrássy-út 21.
 (fételelet).

„Toronyórák“
 palota, laktanya, gyári órákat, villanyórákat, legelőnyösebben rendez be
Mayer Károly L.
 1-es magyar gőz-ágyára
 Budapesten, VII., Kazinczy-u. 3.
 Képes árjegyzék, költségszám, bíró.

Legtöbbnyire prágai
glacé-keztük
 3 gombos párja 1.— frt.
 4 gombos párja 1.10 frt.
Pártos Béla
 keztügyárában,
 Budapest, Váci-körút 1. sz.

A Magyar Asphalt
 részvény-társaság
 Budapest, Andrássy-út 30
 elvállalja jótállás mellett legolcsóbban
 asphalt-burkolatok fektetését és
nedves lakások,
 pinczék, stb. gyökeres száraztatását.
 Telefon.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, aczél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlőhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési czikketeket. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagcsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, csőlőpverő gépeket, anyagszállító kocsikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és mindennemű zúzógépek.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMUKODÓI ÉREM JELLES TÁJÉKFEVÉTELEKÉRT.

Klossz György
 Fényképezési műintézet
 BUDAPEST
 IV. hatvani utca 18. sz. 1^{sz} emeleten

Elvállal mindennemű fénykép felvételeket, többszörösítéseket gépekről, parfüm és tartályokról, s a t

PHOTOLITHOGRAPHIA, CZINKOCGRAPHIA, FÉNYNYOMAT, AUTOGRAPHIA, FÉNYMÁSOLAT.

ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS BUDAPEST 1885. KÖZREMUKODÓI ÉREM JÓ PHOTOLITHOGRAPHIAKÉRT.

A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

Szülészeti műtéttan.

Irta

Dr. MANN JAKAB.

A szegedi magyar kir. bábaképző-intézet igazgató tanára.

Második javított kiadás.

Ára füzve 2 frt.

Ára füzve 2 frt.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám).

Összes
 gazdasági
 gépek.

Gőzcséplők.

Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott gyártmányok.

Az összes gazdasági gépeket tartalmazó árjegyzékkel, szakbavágó felvilágosítással és tanácsal, árák és feltételek közlésével szívesen és díjmentesen szolgál

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
 részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Címre ügyelni tessék!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyv-árúrnál kapható:

Az államgazdaságtan kézikönyve.

Irta

Dr. MARISKA VILMOS.

Budapesti egyetemi ny. r. tanár.

Harmadik, teljesen átdolgozott kiadás.

Ára füzve 5 frt.

Szajpóvaldalmi és társadalmi napilap. Közleményekkel a divat és sport köréből.

FŐVÁROSI LAPOK

Felolvasó szerkesztő:
 SZANA TAMÁS

Munkatársak: a rig és új iradalmi híradók minden irata, minden országos és külföldi híradók, a 4. és 5. sz. Fővárosi Lapok, a 6. sz. Fővárosi Lapok, a 7. sz. Fővárosi Lapok, a 8. sz. Fővárosi Lapok, a 9. sz. Fővárosi Lapok, a 10. sz. Fővárosi Lapok.

40. SZÁM. 1894.

BUDAPEST, OKTÓBER 7.

41. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre — 6

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. félévre — 4

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— félévre — 2.50

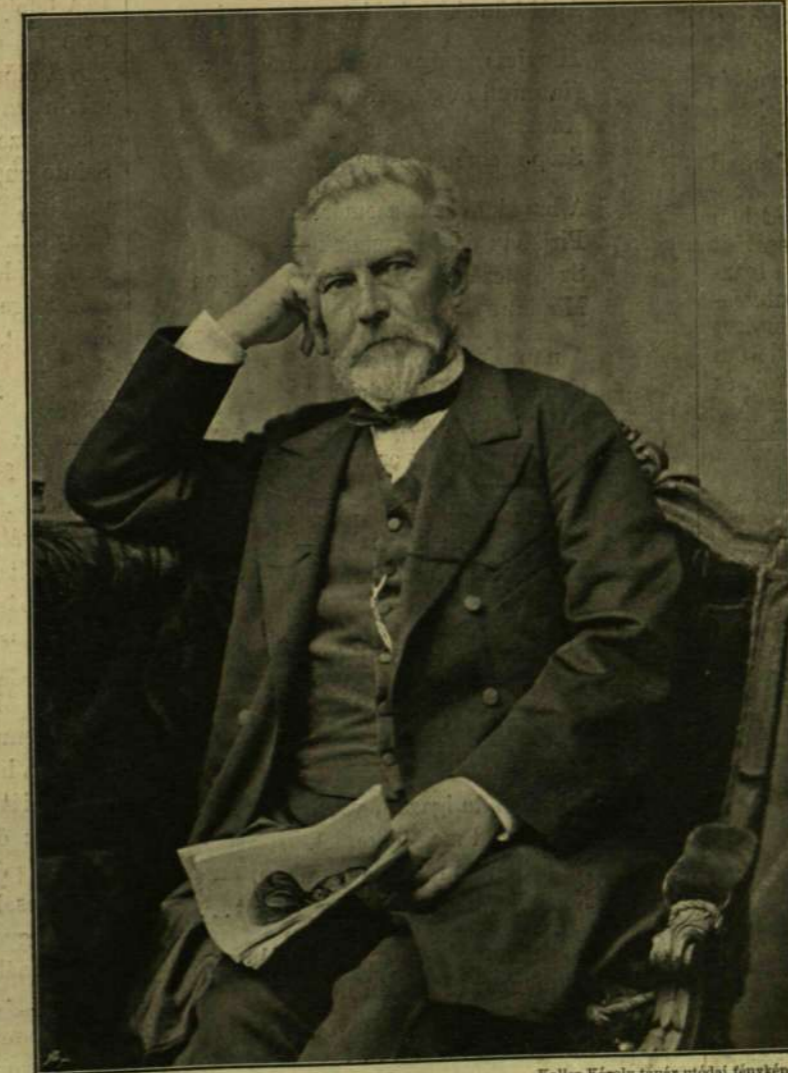
Külföldi előfizetésekre a postaiilag meghatározott viteldíj is eszandandó.

SZLÁVY JÓZSEF,

A FÖRENDIHÁZ ÚJ ELNÖKE.

BÁRÓ VAY MIKLÓS halála után mi sem látzott természetesebbnek, minthogy a főrendiház másodelnöke, Szláv József, a ki az utóbbi időben két éven át majdnem szakadatlanul helyettesítette báró Vayt az elnöklésben, de az előbbi években is, mióta e méltóságot viselte, legalább is oly sűrűn foglalta el a díszes széket, mint a sokszor gyöngéledő agg elnök, maga kövesse báró Vayt ebben az országos méltóságban. Ő azonban közelebbi barátai előtt többször határozottan kijelentette, hogy ha a főrendiház elnöki székével annak idején meginkálatnák, ő mindenesetre annak elfogadása alól való fölmentését kérné. S nemcsak az, a ki Szláv lelkületét kissé közelebbről ismeri, hanem a ki visszatekint a multba s emlékszik arra, hogy mennyire nem kereste ő azon méltóságokat, melyeket elfoglalt, hanem kénytelen-kelletlen állott a magas polcokra: az elhiszi, hogy most sem ő kereste a főrendiház elnöki méltóságát, hanem meghajolt a közérdek parancsa előtt. Elég a multból Szláv miniszterelnökségére és közös pénzügyminiszterségére hivatkozni. Mikor a kormány élére állott, az ország kétségbeesztő pénzügyi válságban sinlódott, és mikor Bécsbe ment a közös miniszteri állásra: akkor Bosznia adminisztrációja nagy aggodalmat okozott. Szláv egyik esetben sem számíthatott fényes sikerekre, de kész volt a majdnem hálátlan munkára vállalkozni, mert a korona és az ország bizalma ő feléje fordult.

Most is, mikor a főrendiház korszakos munkával foglalkozik, mikor a nemzet vallásügyi hagyományait kell a törvényhozás e házában megóvni: Szláv nem ismer kényelmet, fáradtságot, hanem enged a király és

Koller Károly tiszár utólagi fényképe.

SZLÁVY JÓZSEF.

az országos közvélemény szavának s továbbra is elvállalta az elnöki nehéz állást. Az államférfi, a ki máskülönb első sorban volna e méltóságra hivatva, t. i. gróf Csáky Albin, épen most állhatna oda legkevésbé, minthogy ő volt egyik fő tényezője a most napirenden levő egyházpolitikai reformnak. Szláv elnöksége biztosítja a higgadt, szenvedélyeskedés nélküli tárgyalást; az ő szavának a főrendiház készséggel enged, mert tudja, hogy ő e testület méltóságát, függetlenségét féltékenyen megóvja. Azért nem taláni intését, ha az bármily magasrangú egyházi vagy világi mágnásnak szól, rendesen helyeslik. És ha kijelentései olykor, mint például az utóbbi kormányválság után az új kabinet be-

mutatkozásakor, politikai színezetűek is, a főrendiház tagjainál méltánlyással találkozunk, mert érzi mindenki, hogy szavaiban nemcsak a korona szándékai, hanem az országos közvélemény kívánalmai is nyilatkoznak. Elnöki működésének nem legkisebb érdemeül említhetjük azt is, hogy előadása a mily keresetlen, épen oly tapintatos és szabatos szokott lenni.

Életrajzi főbb adatait a következőkben foglaljuk össze:

Okányi Szláv József 1818-ban született Győrött, hol atya, ki különben biharmegyei származású volt, mint a 19. számú magyar gyalogezred századosa állomásozott. Atyja nem-sokára Olaszországba tértetvén át, családja is vele ment s így a gyermek is ott töltte kiskorát és serdülő éveit. Alsóbb iskoláinak végeztével Bécsbe a Theresianumba adta be atya, ki fiát is katonává kívánta neveltetni. Ez azonban nagyobb hajlamot érezvén magában a polgári élet iránt, a Theresianumban bevégzett jogi tanulmányai után Selmecze ment a bányászakadémiába s ott kitünő sikerrel el is végezte az egész tanfolyamot.

Oklevelének megszerzése után azonnal állami szolgálatba lépett s Oravicán nyert alkalmazást a bánya -törvényszéknél. Innen kevés idő múlva Bécsbe rendelték az akkori es. kir. udvari kamarához, honnan 1846-ban Budára nevezetett ki a magyar kir. kamarához fogalmazónak, majd nem sokára titkárnak.

1848-ban Kossuth Lajos pénzügyminiszter az oravicai bányaigazgatóság vezetésével bizta meg. Majd Duschek pénzügyminiszter elnöki titkárrá nevezte ki maga mellé. 1849 tavaszán Kossuth Szlávot ismét Oravicára küldötte előbbi állására s egyúttal ugyanoda kormánybiztossá is kinevezte.

A világosi fegyverletétel után Szláv is Törökországba akart menekülni; de e szándéká-